

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

ÚSTAV PRÁVA AUTORSKÉHO, PRÁV PRŮMYSLOVÝCH A
PRÁVA SOUTĚŽNÍHO

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**PŘEZKOUMÁVÁNÍ SPRÁVNÍCH ROZHODNUTÍ V
OBLASTI PRŮMYSLOVÉHO VLASTNICTVÍ**

Konzultant
JUDr. Vladimír Pítra

Diplomant
Karol Laco
Magistrů 384/5, 140 45 Praha 4

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 19. dubna 2007

Karol Laco
Karol Laco

Obsah

Seznam použitých zkratk - právní předpisy	6
1 Úvod	8
2 Obecná část	10
2.1 Zařazení průmyslových práv v systému práva	10
2.2 Pojem průmyslových práv a duševního vlastnictví jako <i>nehmotných statků</i>	12
2.3 Nehmotné statky a duševní <i>vlastnictví</i>	14
2.4 Jednotlivá práva k nehmotným statkům mimo práv průmyslových.....	17
2.5 Jednotlivá průmyslová práva	20
2.5.1 Vynálezy	21
2.5.2 Biotechnologické vynálezy	23
2.5.3 Užité vzory	24
2.5.4 Průmyslové vzory.....	25
2.5.5 Topografie polovodičových výrobků	26
2.5.6 Odrůdy rostlin.....	26
2.5.7 Obchodní firma resp. obchodní jméno.....	26
2.5.8 Ochrané známky	27
2.5.9 Označení původu a zeměpisná označení.....	28
2.6 Právní předpisy v oblasti ochrany průmyslových práv	30
2.7 Ochrana průmyslových práv – <i>funkční hledisko</i>	31
2.7.1 Soudní ochrana	31
2.7.1.1 Civilněprávní ochrana	31
2.7.1.2 Trestněprávní ochrana	35
2.7.2 Správněprávní ochrana.....	38
2.8 Ochrana průmyslových práv – <i>institucionální hledisko</i>	40
2.8.1 Patentoví zástupci a Komora patentových zástupců	40
2.8.2 Úřad průmyslového vlastnictví.....	40
2.8.2.1 Historie Úřadu	41
2.8.2.2 Postavení Úřadu v hierarchii státní správy	41
2.8.2.3 Základní funkce Úřadu.....	42
3 Zvláštní část	44
3.1 Správní rozhodnutí, resp. správní akty.....	44
3.2 Rozhodnutí Úřadu v oblasti průmyslových práv.....	46
3.3 <i>Přezkoumávání správních rozhodnutí – obecně</i>	48
3.3.1 Vady správních rozhodnutí	48
3.3.2 Náprava správních rozhodnutí obecně.....	49
3.3.2.1 Správní přezkum	49
3.3.2.2 Soudní přezkum	51
3.4 <i>Přezkoumávání správních rozhodnutí v oblasti průmyslových práv</i>	53
3.4.1 Správní přezkum rozhodnutí v oblasti průmyslových práv – rozklad.....	53
3.4.2 Soudní přezkum rozhodnutí v oblasti průmyslových práv	54
3.4.2.1 Historický vývoj.....	54
3.4.2.2 Reálné možnosti soudního přezkumu.....	56
3.4.2.3 Věcná příslušnost ve správním soudnictví	58
4 Závěr	63
5 Seznam použité literatury	65

Seznam použitých zkratk - právní předpisy

V této práci bude odkazováno na následující právní normy:

na zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
jako **občanský zákoník**
nebo jen **ObčZ**

na zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění
jako **obchodní zákoník**
nebo jen **ObchZ**

na zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, v platném znění
jako **patentový zákon**
nebo jen **PatZ**

na zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, v platném znění
jako **autorský zákon**
nebo jen **AutZ**

na zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, v platném znění
jako **zákon o ochranných známkách**
nebo jen **známkový zákon**

na zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů, v platném znění
jako **zákon o ochraně průmyslových vzorů**
nebo jen **PrůmVZ**

na zákon č. 206/2000 Sb., o ochraně biotechnologických vynálezů, v platném znění
jako **zákon o ochraně biotechnologických vynálezů**
nebo jen **zákon č. 206/2000 Sb.**

na zákon č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech, v platném znění
jako **zákon o užitných vzorech**
nebo jen **UžVZ**

na zákon č. 529/1991 Sb., o ochraně topografií polovodičových výrobků, v platném znění
jako **zákon o ochraně topografií polovodičových výrobků**
nebo jen **zákon č. 529/1991 Sb.**

na zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin, v platném znění
jako **zákon o ochraně práv k odrůdám rostlin**
nebo jen **zákon č. 408/2000 Sb.**

na zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení, v platném znění
jako **zákon o ochraně označení původu**
nebo jen **zákon o označeních**

na zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění
jako **občanský soudní řád**
nebo jen OSŘ

na zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění
jako **trestní zákon**
nebo jen TZ

na zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění
jako **přestupkový zákon**
nebo jen PřestZ

na zákon č. 417/2004 Sb., o patentových zástupcích, v platném znění
jako **zákon o patentových zástupcích**
nebo jen zákon č. 417/2004 Sb.

na zákon č. 14/1993 Sb., o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví, v platném znění
jako **zákon o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví**
nebo jen zákon č. 14/1993 Sb.

na zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, v platném znění
jako **kompetenční zákon**
nebo jen zákon č. 2/1969 Sb.

na zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění
jako **správní řád**
nebo jen SpŘ

na zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, v platném znění
jako **soudní řád správní**
nebo jen SŘS

na Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
jako **Listina základních práv a svobod**
nebo jen Listina

1 Úvod

Duševní vlastnictví, v nejobecnějším slova smyslu, je z historického i současného hlediska významným a nepostradatelným prvkem v pokroku a rozvoji lidstva. Dotýká se prakticky veškerých oblastí lidského konání. Vychází-li se ze Světové deklarace o duševním vlastnictví¹, lze říci, že to byla právě vynalézavost, smysl pro objevování i tvořivé zdokonalování již dosaženého, co v průběhu dějin posouvalo možnosti a schopnosti člověka.

Spolu se způsobilostí vytvářet nemateriální hodnoty ve sféře technické či kulturní lze od prvopočátku sledovat snahu jak jedince tak skupin označovat výsledky této své tvůrčí činnosti tak, aby je bylo možno identifikovat s danou osobou, skupinou či lokalitou.

Snaha směřující k vytvoření systému ochrany výsledků tvůrčí duševní činnosti přímo souvisí s motivací daných jedinců či skupin aby v této své činnosti pokračovali. Nejedná se tedy o pouhou odměnu pro autora nebo vynálezce! Význam fungování takového systému ochrany spočívá v **nastolení rovnovážných vztahů** při materiální i morální *stimulaci tvůrců* na straně jedné a ve *vytváření vhodného prostředí pro užití a přístup k výsledkům jejich činnosti* na straně druhé.

Nelze snad ani pochybovat o přímém propojení mezi rozvojem duševního vlastnictví a vyspělostí celé lidské společnosti. Na výsledcích kulturního a vědeckého rozvoje pak závisí i úroveň vzdělání a další vývoj společnosti jako celku. Z tohoto hlediska je další mobilizace, vzdělání a celkové *zvyšování úrovně lidských zdrojů* jedním ze základních předpokladů jakéhokoli dalšího vývoje. Zabezpečení možnosti tvorby a užití těchto duševních hodnot a stimulace tvůrců jsou proto **základní cíle** každé zákonné **úpravy práv na ochranu duševního vlastnictví** – jak národní tak mezinárodní.²

Správním orgánem, který v České republice rozhoduje o poskytování právní ochrany předmětům průmyslového vlastnictví je Úřad průmyslového vlastnictví se sídlem v Praze. Úřad je zákonem č. 21/1993 Sb. zřízen jako *ústřední orgán státní správy* České republiky. Působnost mu je stanovena zákonem č. 14/1993 Sb., o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví.

Jen pro ilustraci, uvádím několik statistických údajů. V roce 2005 nabylo na území ČR účinnosti 753 **evropských patentů**. **Národních patentů** bylo zapsáno 1551. Do rejstříku **užitných vzorů** přibilo 1085 technických řešení a bylo provedeno 679 zápisů do rejstříku **průmyslových vzorů**.

Podstatnou část aktivit Úřadu představují činnosti spojené s řízením o **ochranných známkách**. Ve zmíněném roce 2005 přijal Úřad 10252 národních přihlášek ochranných

¹ která byla vyhlášena Světovou organizací duševního vlastnictví v roce 2001

² podobné názory lze nalézt i v Knappová M., Švestka J. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek III., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002*

známek; na základě Madridské dohody o mezinárodním zápisu ochranných známek bylo podáno 596 přihlášek do zahraničí; z Mezinárodního úřadu český Úřad přijal 5987 přihlášek ochranných známek s žádostí o zápis na území ČR. Řízení bylo ukončeno zápisem 9013 národních a 9660 mezinárodních ochranných známek.³

I při vysokých odborných kvalitách zaměstnanců Úřadu nelze, při pohledu na tato čísla, zcela vyloučit lidské pochybení a snad v žádném případě nelze zajistit spokojenost všech účastníků s výsledkem řízení. Bez ohledu na opodstatněnost takových námitek vůči rozhodovací činnosti Úřadu, je esenciální součástí právního státu možnost vyjádřit je a očekávat kvalifikované posouzení příslušným instančně nadřazeným orgánem.

Řádným opravným prostředkem proti rozhodnutím Úřadu, jako ústředního orgánu státní správy, je rozklad. O rozkladu rozhoduje předseda Úřadu na základě doporučení rozkladové komise. V roce 2005 bylo v opravných řízeních vydáno téměř 660 rozhodnutí – nejvíce v dosavadní novodobé historii Úřadu. S cílem větší otevřenosti Úřadu vůči veřejnosti, zvýšení kvality a tím i přesvědčivosti jeho rozhodování ve druhém stupni správního řízení, byla přijata opatření pro zapojení odborné veřejnosti do rozhodovacího procesu formou externích členů rozkladových komisí.⁴

Není-li účastník řízení spokojen s rozhodnutím o rozkladu, má ještě jednu možnost, jak legální cestou hájit svá práva – může využít své ústavní právo obrátit se na soud, aby přezkoumal zákonnost rozhodnutí Úřadu.⁵ Avšak po velké reformě správního soudnictví a nabytí účinnosti soudního řádu správního 1. 1. 2003 vyvstal problém na který soud se obrátit. Správní soudy totiž začaly žaloby odmítat s odůvodněním, že nejsou k soudnímu přezkumu pravomocných rozhodnutí Úřadu věcně příslušné.

O otázce, je-li tento názor přijatelný, resp. pokud není, tak proč, ale též i o jiných aspektech přezkoumávání správních rozhodnutí v oblasti průmyslového vlastnictví, je pojednáno v této diplomové práci.

³ Čada K.: *Úřad průmyslového vlastnictví v roce 2005, Průmyslové vlastnictví 1–2/2006, str. 1*

⁴ Úřad se za tímto účelem obrátil například na vysoké školy a profesní komory

⁵ Čl. 36 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

2 Obecná část

2.1 Zařazení průmyslových práv v systému práva

Jedno ze základních třídění subjektivních práv je **třídění na práva absolutní a relativní**⁶. Absolutní práva jsou zpravidla definována jako práva, která působí proti všem (*erga omnes*). To znamená, že u nich právu určitého, individuálně určeného subjektu odpovídá povinnost neurčitého počtu neurčených subjektů. Přitom dále platí, že tato povinnost se soustřeďuje na nekonání něčeho (nerušení oprávněného v jeho právech). Typickými *příklady absolutních subjektivních práv jsou zejména právo vlastnické, dále autorské právo, průmyslová práva a konečně všechna práva která občanský zákoník shrnuje pod širokým pojmem práva na ochranu osobnosti*.

Uvažujeme-li o právu v kategoriích práva objektivního a práva subjektivního, tak **zvláštní kategorii subjektivních práv tvoří tzv. práva k nehmotným statkům**⁷. Do takto teoreticky nejšíře pojaté kategorie práv náleží zejména:

- a) *práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti* jako je právo autorské včetně práv výkonných umělců, a dále zejména práva k vynálezům, průmyslovým vzorům a zlepšovacím návrhům. Tato práva se nyní většinou označují jako práva duševního (intelektuálního) vlastnictví včetně práva průmyslového vlastnictví; někdy se tato práva ještě označují jako práva osobně majetková, či jako zvláštní osobní práva.
- b) *práva zabezpečená ustanoveními § 11 a n. občanského zákoníku k ochraně osobnosti*, jimiž jsou zejména právo na život a zdraví fyzické osoby, právo na respektování její občanské cti a lidské důstojnosti, jejího soukromí, jména, podoby, atd., neboli práva tvořící fyzickou a morální integritu osobnosti fyzické osoby. Tato práva se v literatuře označují jako ryze osobní, resp. osobnostní práva. Vzhledem k tomu, že se – na rozdíl od práv sub a) – vztahují ke každé fyzické osobě, označují se příležitostně jako všeobecná osobní – osobnostní práva.

Občanské právo se vnitřně a systematicky člení na několik částí které nebývají (ani u nás nejsou) zcela shodné s vnitřním členěním občanského zákoníku⁸. Vedle práva *věcného, závazkového, dědického a práva na ochranu osobnosti* je jednou z těchto částí *právo duševního (intelektuálního) vlastnictví*, včetně práv k vlastnictví průmyslovému; v této části se úzce spojují práva osobní a práva majetková. Jsou jimi

⁶ Knappová M., Švestka J. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek I., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002, str. 210 - TRÍDĚNÍ SUBJEKTIVNÍCH PRÁV*

⁷ [0]Knappová M., Švestka J. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek I., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002, [0] str.212*

⁸ Knappová M., Švestka J. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek I., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002, str. 52*

- práva k **individuálním** výsledkům *tvůrčí* činnosti (právo autorské, právo k výkonu výkonného umělce)
- práva průmyslová k výsledkům *tvůrčí* činnosti **postrádající individuální povahu** (práva k vynálezům a zlepšovacím návrhům, ochrana průmyslového vzoru, ochrana topografií polovodičových výrobků a ochrana práv k novým odrůdám rostlin a plemenných zvířat)
- majetková práva netvůrčí povahy (ochranné známky, označení původu, obchodní jméno)

Právo duševního vlastnictví, které je jak již bylo uvedeno součástí soukromého práva, je v zájmu ucelené úpravy, tradice i vzhledem k dynamice vývoje těchto vztahů upraveno speciálními zákony.⁹

⁹ Knappová M., Švestka J. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek I., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002, [0]* str. 44 - PRÁVNÍ ODVĚTVÍ

2.2 Pojem průmyslových práv a duševního vlastnictví jako nehmotných statků

V právní řeči a někdy i v zákonech, mezinárodních smlouvách i v literatuře se bez vyhraněnějšího smyslu hovoří o průmyslovém vlastnictví a šířeji o vlastnictví duševním či intelektuálním.¹⁰ Tato terminologie se – nikoli ku prospěchu jasnosti právního řádu – dostala i do obchodního zákoníku, jenž například v § 433 odst. 2 a § 479 odst. 1 pojednává o „průmyslovém nebo jiném duševním vlastnictví“.

Tyto výrazy nemají ostrý význam a nejsou ani přesně definovány. Pozitivní právo žádnou legální definici pojmů průmyslového nebo duševního vlastnictví neobsahuje. Vymezení těchto pojmů je tak záležitostí především právní nauky.¹¹ **Jako obecný pojem se chápe zpravidla vlastnictví duševní** (tak činí i citované ustanovení obchodního zákoníku), jehož součástí je vlastnictví literární a umělecké a vlastnictví průmyslové. Podle této koncepce je **vlastnictví průmyslové implikováno vlastnictví duševnímu**.

Toto pojetí, *podle některých názorů*, není ovšem zcela výstižné. Mezi obojím je výrazný rozdíl a navíc některé předměty průmyslového vlastnictví, jako např. obchodní jméno, označení původu atd.,¹² lze sotva považovat za předmět vlastnictví duševního. Vhodnější se proto zdá považovat duševní vlastnictví a vlastnictví průmyslové za pojmy stejné úrovně, a to tak, že se

- duševním vlastnictvím rozumí práva k výsledkům tvůrčí lidské činnosti, jejichž původním subjektem mohou být z povahy věci jen osoby fyzické, kdežto
- průmyslovým vlastnictvím lze rozumět zpravidla práva k nehmotným součástem obchodního jmění ve smyslu § 6 odst. 1 ObchZ, mimo pohledávky.

V praxi se průmyslovým vlastnictvím míní zejména: právo k vynálezu, průmyslovému vzoru, tzv. goodwill, ale i právo k ochranné známce, obchodnímu jménu (firmě), k označení původu atd.

Naproti tomu, **duševním vlastnictvím je zejména:** právo autorské a právo k výkonu výkonného umělce.

Z hlediska občanského práva tu podle současné právní úpravy ovšem jde nikoli o vlastnictví, tj. nikoli o právo vlastnické, ale o práva tvořící v moderních společnostech stále významnější součást široce chápané zvláštní kategorie práv, která je označována jako práva k nehmotným statkům.

Duševní vlastnictví lze pojímat¹¹ jako právní a ekonomickou abstrakci, která je tvořena souhrnem různých objektivně vyjádřených ideálních předmětů, které nejsou

¹⁰ Knappová M., Švestka J. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek I., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002, str. 266*

¹¹ JUDr. Slováková Z., Ph.D.: *Průmyslové vlastnictví, Nakladatelství Orac, Praha 2003*

¹² tj. majetková práva netvůrčí povahy

ani věcmi v právním smyslu ani právy, nýbrž jako nehmotné majetkové hodnoty *jsou* způsobilé být samostatnými předměty právních a ekonomických vztahů.

Tyto objektivně vyjádřené ideální předměty duševního vlastnictví mohou být buď výsledkem duševní tvůrčí činnosti *fyzických* osob, nebo výsledkem netvůrčí povahy jak osob *fyzických*, tak *právnických*. Pro předměty duševního vlastnictví je příznačné, že mohou být kdykoli, kdekoli a kýmkoli, současně i následně, užívány, aniž by došlo k újmě na jejich podstatě nebo na jejich funkci.

Účel **práv duševního vlastnictví** je nejen v možnosti samostatného *výkonu*, tj. užití práva při výrobě, popřípadě distribuci zboží, ale zejména v jeho *monopolizaci* spočívající v tom, že mimo vlastníka práva popřípadě osoby, jíž dal vlastník souhlas, nikdo nemůže svými činy do práv vlastníka zasahovat.¹³

Lze se setkat i se **starším pojmem nehmotné statky**. Nehmotnými statky se obdobně rozumí předmět vytvářený konkrétním duševním obsahem, jehož objektivní výraz, umožňuje jeho smyslové vnímání, je způsobilý být předmětem společenských vztahů, aniž by byl třeba ztělesněn v hmotné podobě.

Jak už bylo uvedeno, pojem průmyslového vlastnictví je ve vztahu k uvedenému pojmu duševního vlastnictví pojmem užším. **Průmyslové vlastnictví** představuje *pouze určitý úsek duševního vlastnictví* vyznačující se specifickými rysy. Předměty průmyslového vlastnictví se oproti jiným předmětům vlastnictví duševního vyznačují svou *průmyslovou (hospodářskou) využitelností* a převážně též uplatněním *registračního principu* pro vznik výlučných práv k těmto předmětům podle zvláštních právních předpisů. Na tomto místě je však třeba zdůraznit, že předmětem průmyslového vlastnictví jsou jakékoli objektivně vyjádřené ideální předměty a na jejich způsobilost být předmětem občanskoprávních vztahů nemá vliv skutečnost, zda jsou či nejsou chráněny zvláštními zákony.

Předměty průmyslového vlastnictví lze třídit podle různých kritérií. Nejčastější je třídění na:

- předměty průmyslového vlastnictví, které jsou výsledkem *tvůrčí* duševní činnosti; tato skupina zahrnuje zejména vynálezy, užité vzory, průmyslové vzory, topografie polovodičových výrobků, odrůdy rostlin, plemena zvířat, zlepšovací návrhy a objevy,
- předměty průmyslového vlastnictví, které jsou výsledkem činnosti *netvůrčí* povahy; do této skupiny se řadí především obchodní firma, ochranné známky, označení původu a zeměpisná označení.

¹³ Biskupová E. *Průmyslové vlastnictví a soudní rozhodování, Průmyslové vlastnictví 9–10/2005, str. 137*

2.3 Nehmotné statky a duševní vlastnictví – lze-li vůbec o „vlastnictví“ v tomto smyslu mluvit

Platné právo pojmy „nehmotný statek“ a „nehmotné statky“ nepoužívá.¹⁴ Běžně však s nimi již několik desítek let pracuje česká odborná literatura. Vychází-li se důsledně z platné právní úpravy, nelze dospět k závěru, že pojmy **duševní vlastnictví a práva k nehmotným statkům** tvoří synonyma. Pojem duševního vlastnictví lze chápat pouze jako *podmnožinu* kategorie práv k nehmotným statkům. Do této širší kategorie práv k nehmotným statkům, náleží rovněž nehmotné statky osobnostní povahy, které však do pojmu duševního vlastnictví zahrnout nelze.

Obchodní zákoník používá pojmy „**průmyslové a jiné duševní vlastnictví**“. Při užití těchto pojmů se však zatím jedná spíše o důsledek harmonizačních snah než o skutečný koncepční posun. Předměty autorského práva, či práv výkonných umělců nebyly v žádném historickém kontextu založeny na vlastnické (tj. majetkové) koncepci ochrany. Nebylo tomu tak ani v případě samotného práva autorského. Proto lze konstatovat, že pojem duševní vlastnictví odpovídá spíše angloamerickému právnímu systému a chápání této právní oblasti. *Pojem duševní vlastnictví* je užíván *v mezinárodním měřítku* již od roku 1967, kdy byla přijata Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO). Podle této úmluvy se pod pojmem duševní vlastnictví rozumí práva k literárním, uměleckým a vědeckým dílům, k výkonům výkonných umělců, jakož i ke zvukovým záznamům a rozhlasovému vysílání. Patří sem dále práva k vynálezům ze všech oblastí lidské činnosti, práva k vědeckým objevům, k průmyslovým vzorům k modelům, k továrním a obchodním známkám a známkám služeb, k obchodním jménům a k obchodním názvům, práva na ochranu proti nekalé soutěži, jakož i všechna ostatní práva vztahující se k duševní činnosti v oblasti průmyslové, vědecké, literární a umělecké. *V české odborné literatuře* bylo započato s užíváním pojmu duševní vlastnictví až po roce 1990, a to převážně ve sféře práv průmyslových.

Mezinárodní předpisy, úmluvy i další významné dokumenty chápou vlastnictví v širším slova smyslu než české platné právo, resp. než běžně prezentované doktrinální výklady.¹⁴ *Pojem vlastnictví, i ve smyslu vlastnictví duševního, je tu užíván aniž by byla popřena existence kategorie nehmotných statků jako takové.* Tomuto chápání odpovídá i koncepce většiny národních úprav evropských států, které v oblasti práva autorského nekorespondují s úpravou práva vlastnického.¹⁴ Přivádí nás však k zamyšlení se nad opodstatněností a správností uvedených termínů z pozic českého pozitivního práva.¹⁵

¹⁴ Knappová M., Švestka J. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek III., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002, str. 182 a n.*

¹⁵ JUDr. Dobřichovský T.: *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví, Linde, Praha 2004*

Nejednotnost pojmu **vlastnického práva** je způsobena i *různým chápáním jeho předmětu*.¹⁶ V současném platném právu je celkem nepochybné, že vlastnickým právem občanský zákoník, jakož i většina jiných zákonů rozumí **jen** vlastnictví k hmotným předmětům, tj. zejména k věci **hmotné** (res corporalis), jakož i k bytům a nebytovým jednotkám, nikoli však již k majetkovým právům (zejména k pohledávkám; u pohledávek není na místě hovořit o vlastnictví, nýbrž o věřitelství).

Na jedné straně řada normativních aktů pojmy duševní vlastnictví a průmyslové vlastnictví pozitivněprávně zná a používá; na druhé straně je naprosto neprovázané s vymezením vlastnictví v občanském zákoníku.¹⁷ Nehmotné statky, či jinými slovy předměty duševního vlastnictví jsou sice předmětem občanskoprávních vztahů jako tzv. „jiné majetkové hodnoty“ (§ 118 odst. 1 ObčZ), jenže předmětem vlastnického práva být nemohou. Tato skutečnost plyne mimo jiné i ze systematického zařazení ustanovení pojednávajících o právu vlastnickém (§ 123 a n.) do části druhé občanského zákoníku – tedy mezi práva věcná. Toto neobvykle úzké vymezení vlastnictví tradované od občanského zákoníku z roku 1950 tak seznává jen věc hmotnou (res corporales) schopnou být předmětem vlastnického práva. Na rozdíl od toho, obecný zákoník občanský z roku 1811 (ABGB), umožňoval být předmětem vlastnického práva jak věcem hmotným tak i nehmotným a podporoval tak užívání pojmu „vlastnictví věcí nehmotných“, tj. „duševního vlastnictví“. Jde také o přístup odlišný od postojů jiných právních řádů – např. amerického konceptu ownership of copyright.

Jeví se tudíž dnes teoreticky správnějším používat obecně termín práva k nehmotným statkům vyhovující současnému občanskému právu, jakkoli je tento pojem pozitivněprávně neupraven a kritizován za zastaralost.

Protože však žádný právní řád nežije svůj život izolovaně a je determinován taktéž mezinárodním právem veřejným, které pojmy „duševní vlastnictví“ a „průmyslové vlastnictví“ běžně používá, nelze ani tyto pojmy opomíjet.

Co se týče **analogie použití vlastnického práva**, tak ta obecně není zakotvena. Přesto existují určité náznaky *užívání dnešní normativní úpravy práva vlastnického i pro práva k nehmotným statkům*. Například práva z patentu náležejícího více osobám jsou řešena pravidly podílového spoluvlastnictví (§ 16 odst. 1 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích). Nebo též právní vztahy spoluautorů vycházejí z principu vztahu spoluvlastníků [§ 8 zákona č. 121/2000 Sb. (autorský zákon)]. *Oporu pro zahrnutí nehmotných statků do předmětů vlastnictví* nalezneme i v článku 11 Listiny základních práv a svobod: „Každý má právo vlastnit majetek“. To

¹⁶ Knappová M., Švestka J. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek I., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002, str. 265 – VLASTNICTVÍ A VLASTNICKÉ PRÁVO*

¹⁷ JUDr. Dobříchovský T.: *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví, Linde, Praha 2004 – Všeobecná úvaha de lege ferenda – nehmotné statky coby předmět vlastnictví*

znamená, že ústavní právo vlastnit se vztahuje na „majetek“, nikoli pouze na „věc“, jak vyplývá z díkce občanského zákoníku. Majetkem lze bezpochyby chápat i nehmotné statky.

I pro případ, že by nový civilní kodex s nehmotnými statky zacházel jako s předměty vlastnictví – třeba po vzoru ABGB z roku 1811 – nic to nemění na skutečnosti, že *práva k duševnímu vlastnictví se vyznačují specifickými vlastnostmi, jež je odlišují od prostého vlastnictví k věci*. Konkrétně se jedná o princip **teritoriality**, **všudypřítomnosti** a v některých případech i princip **registrační**. Samozřejmě nelze opomenout **osobnostní prvek** u některých práv duševního vlastnictví. Proto nikdy nebude možné aby v kontextu kontinentálního práva představovali pouhou podmnožinu práv vlastnických a aby se na ně vztahovala veškerá pozitivní pravidla a teoretická východiska týkající se vlastnictví. Lze uvažovat o vlastnictví svého druhu, půjde však o specifickou právní oblast ovládanou svébytnými zásadami.

Základním důvodem snah o pojetí duševního vlastnictví jako součástí vlastnictví je zejména mezinárodní úprava, resp. snaha o zdůraznění obchodních aspektů duševního vlastnictví. To souvisí s celkovým trendem ke komercionalizaci práv k nehmotným statkům. Právo autorské a práva výkonných umělců (avšak i některá práva průmyslového vlastnictví) však sestávají nejen z práv majetkových, ale – a to zejména – i práv osobnostních. Právě tato osobnostní povaha brání tomu, aby byla uvedená úprava zařazena z teoretického hlediska mezi práva věcná.¹⁴

Současné užší pojetí vlastnického práva je minimálně v jednom případě současné právní úpravy prolomeno. V zákoně č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách je IV. hlava části první označena: **OCHRANNÁ ZNÁMKA JAKO PŘEDMĚT VLASTNICTVÍ**. Ochranná známka jako předmět práv průmyslových je však předmětem občanskoprávních vztahů jako jiná majetková hodnota.¹⁸

¹⁸ *Telec I. Tvůrčí práva duševního vlastnictví, Nakladatelství Doplněk, Brno 1994*

2.4 Jednotlivá práva k nehmotným statkům mimo práv průmyslových

OCHRANA OSOBNOSTI FYZICKÉ OSOBY – Ochranu osobnosti upravuje občanský zákoník v § 11 a n. Rozumí se jí občanskoprávní ochrana ryze osobních (osobnostních) práv, nazývaných též všeobecnými osobnostními právy. Z toho v první řadě plyne, že se tato úprava týká jen fyzických osob. Podobnou ochranu, přízvušnou právní povaze právnických osob pro ně poskytuje občanský zákoník v § 19b odst. 2 a 3 a obchodní zákoník (§ 8 a n., § 44 a n.)¹⁹

Rozsah ochrany osobnosti je stanoven velmi široce, takže těžiště ochrany některých osobnostních práv, konkrétně práva na život a zdraví, je v jiných právních odvětvích – zejména v právu trestním a právu správním.

Kromě života a zdraví uvádí § 11 jako předmět občanskoprávní ochrany osobnosti před neoprávněnými zásahy občanskou čest a lidskou důstojnost, soukromí, jméno a projevy osobní povahy. Výčet chráněných práv je demonstrativní, takže z občanskoprávní ochrany nejsou vyloučena ani jiná práva sloužící rozvoji osobnosti.

Právu autorskému a průmyslovým právům se dostává ochrany zvláštními předpisy, konkrétně zejména v autorském zákoně, v patentovém zákoně, v zákoně o ochraně průmyslových vzorů. *Není však vyloučeno, že v některých případech ochrana poskytovaná podle § 11 a n. občanského zákoníku bude s ochranou autorskoprávní či s ochranou průmyslověprávní souběžná.*

AUTORSKÉ PRÁVO

Pojetí a celková koncepce autorského zákona spočívají na *osobnostně právní teorii* autorského práva.¹⁴ V systematické českého soukromého práva se autorské právo řadí do kategorie *zvláštních osobnostních práv*. Toto pojetí a zařazení se neomezují jen na samotné subjektivní právo autorské, nýbrž prostupuje celou právní úpravou – zejména pokud jde o předměty a subjekty práva autorského. Důsledkem toho je chápání *tvorby* autorských děl a sféry jejich společenského *užití* jako dvou bezprostředně souvisejících a vzájemně se podmiňujících oblastí jednotného nedílného celku.

Autorské právo bývá řazeno *podle původní německé právní koncepce do systému práv k nehmotným statkům*. Pro autorské dílo, jako nehmotný statek, lze za typickou vlastnost považovat nezávislost jeho působení na uživatele na daném konkrétním místě. Autorská díla – jako i jiné nehmotné statky – mohou být vnímána a užívána nezávisle na věci, jejímž prostřednictvím jsou navenek vyjádřena či ztvárněna.

¹⁹ [0]Knappová M, Švestka J. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek 1., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002, str. 189, 190 – PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY OSOBNOSTI FYZICKÉ OSOBY*

Tato charakteristická vlastnost a pojmový znak *odlišuje zásadním způsobem nehmotné statky od statků hmotných*; lze ji označit jako způsobilost všu d y p ř í t o m n o s t i. Nehmotné statky tak mohou být užívány kdykoli a kdekoli na celém světě, následně i současně, neomezeným počtem subjektů, aniž by se spotřebovaly a aniž by se snižovala jejich kvalita. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že práva k nehmotným statkům, včetně autorského práva, jsou ovládána *zásadou teritoriality*. Z toho vyplývá, že při negativním vymezení platí autorská práva určitého státu pouze v rámci jeho hranic, zatímco při vymezení pozitivním se autorskoprávní vztahy na území daného státu řídí pouze zákonodárstvím konkrétního státu (země ochrany).

Platná právní úprava vychází – jak již bylo naznačeno – z kontinentálního pojetí autorského práva.²⁰ Oproti dosavadní monistické úpravě, podle níž osobní a majetková práva tvořila jednotný nedílný celek, je základem platné právní úpravy *dualistické pojetí práv osobních a majetkových*.

Dále právní úprava vychází důsledně z *koncepce nepřevoditelnosti autorského práva*.²¹ Z tohoto přístupu existuje jedna výjimka spočívající v možnosti poskytnout oprávnění k výkonu práva dílo užít (licenci). Tímto označením není míněný skutečný převod, tj. zcizení, ale pouze zřízení (konstituování) oprávnění třetí osobě k určitému nakládání s daným dílem.

V souladu s Bernskou úmluvou z roku 1886 v jejím aktuálním znění setrvává autorský zákon na *zásadě neformální ochrany*.

Stejně jako v předchozí právní úpravě je i v platném zákoně výslovně vyjádřena zásada, podle které je *předmětem autorského práva jakékoli autorské dílo bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam*.

Dále je výslovně vyjádřen *autorský princip*, podle kterého je původním subjektem autorského práva vždy pouze autor jako fyzická osoba, jež dílo skutečně vytvořila. Toto právo vzniká autorovi okamžikem vytvoření díla. Zákon tak vychází ze zásady pravdivosti. Podle ní původním subjektem autorského práva může být pouze fyzická osoba, která dílo vyhovující pojmovým znakům (§ 2 odst. 1, případně odst. 2 autorského zákona) vytvoří na základě své vlastní tvůrčí činnosti. Osoba právnická tuto schopnost postrádá; proto může být pouze odvozeným subjektem práva autorského.

Ustanovení § 2 odst. 1 autorského zákona vymezuje výsledky tvůrčí činnosti autora, jež *autorskými díly jsou* a které jako takové naplňují pojmové znaky autorského díla.²² V ustanovení § 2 odst. 2 jsou vymezeny výsledky činnosti, které autorskými díly

²⁰ Knappová M., Švestka J. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek III., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002, str. 181*

²¹ Knappová M., Švestka J. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek III., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002, str. 185*

²² Knappová M., Švestka J. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek III., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002, str. 194 – DÍLO*

ve smyslu § 2 odst. 1 sice nejsou, avšak se za ně podle fikce považují (např. počítačový program, databáze a fotografie, jsou-li původní).

Pro všechny uvedené výtvořiny tedy platí, že jsou buď autorskými díly ve smyslu generální klauzule (§ 2 odst. 1) nebo jsou za autorská díla považovány podle fikce (§ 2 odst. 2). Nesplňují-li pojmový znak jedinečnosti (§ 2 odst. 1), popřípadě pojmový znak původnosti (§ 2 odst. 2), nejsou autorskými díly a nejsou za ně ani považovány, takže nemohou být ani předmětem autorskoprávní ochrany.

PRÁVA PŘÍBUZNÁ PRÁVU AUTORSKÉMU A PRÁVA SOUVISEJÍCÍ S PRÁVEM AUTORSKÝM

Pojem práv souvisejících s právem autorským zahrnuje běžně užívaný pojem práv *příbuzných (právu autorskému)* pod kterým lze chápat pouze práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu, nikoli však práva ostatní.²³ Příbuznost s právem autorským je v případě výkonných umělců dána osobnostní povahou daného uměleckého výkonu, který je v konkrétním případě možno spojovat a identifikovat s danou konkrétní osobou výkonného umělce. Veškerá *ostatní práva související s právem autorským*, vymezená v předmětu ochrany, mají ryze majetkovou povahu.

Oproti dříve platné právní úpravě je věcná působnost autorského zákona v oblasti práv souvisejících podstatně rozšířena. Vedle práv výkonného umělce k jím vytvořenému uměleckému výkonu, práva výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu, a práva rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho původnímu vysílání upravuje platný autorský zákon ve skupině práv souvisejících právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu, právo zveřejnitelů k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv a právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu.

Jako právo sui generis, tj. mimo systém práv souvisejících, je upraveno – v souladu s evropským komunitárním právem – rovněž právo pořizovatele k jím pořizené databázi.

²³ Knappová M., Švestka J. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek III., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002, str. 180*

2.5 Jednotlivá průmyslová práva²⁴

STRUČNÝ PŘEHLED podle určení předmětů jednotlivých průmyslových práv:

- **práva k výsledkům tvůrčí činnosti**
 - (1) **vynálezy** jsou řešení vzniklá technickou vynálezeckou činností, která jsou průmyslově využitelná, jsou nová a přesahují rámec dosavadního stavu techniky
 - (2) **biotechnologické vynálezy** jsou zejména biologické materiály izolované z přirozeného prostředí
 - (3) **užitné vzory** jsou řešení vzniklá technickou činností, která jsou průmyslově využitelná a nová a přesahují rámec odborné dovednosti
 - (4) **průmyslové vzory** jsou plošný nebo prostorový vzhled výrobku (design)
 - (5) **topografie polovodičových výrobků** je série zakódovaných nebo zafixovaných vzájemně souvisejících zobrazení, která znázorňují trojrozměrné uspořádání vrstev, ze kterých se skládá polovodičový výrobek jako přechodná nebo konečná forma mikroelektronického výrobku, který je určen k plnění elektronické funkce
 - (6) **odrůdy rostlin** jsou odrůdy všech rodů a druhů a hybridů rostlin, které splňují podmínky novosti, odlišnosti, uniformity a stálosti
- **práva na označení**
 - (7) **obchodní firma resp. obchodní jméno** (podle ObchZ) je název podnikatele
 - (8) **ochranné známky** jsou označením zboží nebo služeb
 - (9) **označení původu a zeměpisná označení**

označení původu je název země, regionu, místa (území) používaný k označení zboží za předpokladu že: zboží pochází z tohoto území; zpracování zboží je na tomto území; *charakter a kvalita zboží jsou dány* zvláštním zeměpisným prostředím pro jeho přírodní a lidské faktory

zeměpisné označení je název země, regionu, místa (území) používaný k označení zboží za předpokladu že: zboží pochází z tohoto území; zpracování zboží je na tomto území; *kvalitu, a vlastnosti zboží lze přičíst* zeměpisnému původu
- **jiná práva (nejsou v systému ochrany průmyslových práv)**

zlepšovací návrhy – technická, výrobní, nebo provozní zdokonalení, jakož i řešení problémů bezpečnosti a ochrany zdraví při práci s nimiž má zlepšovatel právo nakládat. Zlepšovací návrhy nepodléhají zápisnému principu. Zlepšovatel je povinen nabídnout zlepšovací návrh svému zaměstnavateli. Pokud ten s ním neuzavře smlouvu o užívání zlepšovacího návrhu, může zlepšovatel uplatnit svůj návrh podle své vůle.

vědecké objevy – v současné době zůstávají mimo zvláštní zákonnou ochranu. Nicméně, není vyloučeno aby byli zahrnuti v některém jiném právu duševního

²⁴ *Telec I Přehled práva duševního vlastnictví, Nakladatelství Doplněk, Brno 2006*

vlastnictví. Mohou například tvořit obsah obchodního tajemství, důvěrné informace, nebo být obsahem zlepšovacího návrhu. V těchto případech platí zvláštní právní režimy příslušných práv. Vědecký objev, také zpravidla bývá literárně popsán ve vědeckém díle. Předmětem autorského práva však není sám objev, nýbrž vědecké dílo, ve kterém je objev ztvárněn.

obchodní tajemství – právní úprava je obsažena v obchodním zákoníku. Obchodní tajemství představuje součást práv náležejících k podniku. Tvoří jej veškeré skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem, které mají reálnou nebo alespoň potencionální materiální či nemateriální hodnotu, nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné, mají být podle vůle podnikatele utajeny a ten jejich utajení odpovídajícím způsobem zajišťuje. Právo k obchodnímu tajemství je právem výlučným a časově neomezeným.

know-how – výslovná úprava v českém právu není. Některé nehmotné statky spadající pod tento pojem lze chránit právy průmyslového vlastnictví, jiné, například obchodní tajemství a důvěrné informace jsou zakotveny v obchodním zákoníku. Know-how lze popsat jako výrobní, technické, technologické a jiné poznatky a dovednosti, které vedou k racionálnějšímu nebo efektivnějšímu vyřešení určitého problému a jsou podnikatelsky využitelné.

goodwill – právní úprava je obsažena v obchodním zákoníku. Souvisí s nekalou soutěží. Goodwill je dobrá pověst podnikatele, podniku, výrobků nebo služeb, které získaly v obchodních a v zákaznických kruzích.

2.5.1 Vynálezy

České patentové právo je založeno na novelizovaném zákonu o vynálezech a zlepšovacích návrzích publikovaném pod číslem 527/1990 Sb. Na rozdíl od práva autorského se státní přiznání patentu váže na **správní úkon** u Úřadu průmyslového vlastnictví. Ten je zároveň i místem, u něhož lze podávat mezinárodní přihlášky vynálezů. U tohoto úřadu lze také podat evropskou patentovou přihlášku podle Úmluvy o udělování evropských patentů.

Smyslem patentového práva je ochrana a motivace k vynálezecké tvůrčí činnosti. Jeho **předmět** pak představuje monopolní ochrana vynálezu. Vynálezem může být pouze řešení z oblasti techniky, které je výsledkem vynálezecké činnosti a je průmyslově využitelné (§ 6 PatZ).

Předpokladem **patentovatelnosti** vynálezu jsou tyto skutečnosti:

- a) vyjádření vynálezu v objektivně vnímatelné podobě ve smyslu technického řešení problému či úkolu; zákon pak demonstrativně určuje, co není za vynález považováno (§ 3 odst. 1 PatZ);

- b) novost, která spočívá v tom, že řešení není součástí stavu techniky (§ 5 PatZ). Jde tedy o novost světovou, jež působí absolutně a objektivně. Její existenci zjišťuje výhradně Úřad průmyslového vlastnictví již při řízení o udělení patentu;
- c) jedná se o výsledek vynálezecké činnosti, tzn. že vynález pro odborníka objektivně nevyplývá ze stavu techniky (§ 6 PatZ). Toto kritérium opět zkoumá Úřad již při řízení o udělení patentu;
- d) průmyslová využitelnost vynálezu, tzn. že vynález může být opakovaně využíván při hospodářské činnosti, a to vždy se stejným technickým výsledkem (§ 7 PatZ);
- e) vynález není vyloučen z patentovatelnosti (§ 4 PatZ)

Patentovatelný je tedy jak určitý výrobní postup, tak výrobek samotný.

Zásadním okamžikem při řízení o udělení patentu je podání přihlášky návrhu. Od tohoto okamžiku svědčí přihlašovatel **právo přednosti** (priority) na udělení patentu (§ 27 PatZ). Vzhledem ke skutečnosti, že vynález představuje technické řešení, které je ze své povahy objektivním jevem, k němuž mohou dojít nezávisle na sobě různé osoby, je okamžik podání přihlášky rozhodující pro posouzení, kterému z vynálezců bude patent udělen. Právo na patent potom přísluší zásadně přihlašovatel se starším právem přednosti neboli se starším datem podání přihlášky.

Účinky patentu nastávají ode dne oznámení o udělení patentu ve Věstníku Úřadu průmyslového vlastnictví. Majitel patentu má výlučné právo využívat vynález, poskytnout souhlas k jeho využívání jiným osobám nebo na ně patent převést (§ 11 PatZ).

Vedle přihlašovacího řízení (§ 24 a n. PatZ) je před Úřadem průmyslového vlastnictví vedeno též **řízení určovací** (§ 67 PatZ), řízení o zrušení patentu (§ 23 PatZ) a řízení o nucené licenci (§ 20 PatZ). Řízení o nucené licenci nebývá obvyklé, protože běžné jsou smluvní licence.

V **určovacím řízení** podle patentového zákona Úřad průmyslového vlastnictví na žádost určí, zda předmět v žádosti popsany spadá do rozsahu ochrany určitého patentu na vynález. Činnost úřadu má v tomto řízení povahu odborné znalecké činnosti v tom smyslu, že autoritativně určuje, zda konkrétní technické řešení již spadá do sféry chráněné některým z udělených patentů, či nikoli.

Úřad v žádném případě nerozhoduje o tom, komu práva z patentu svědčí, o užívacích právech k patentu, o platnosti licenčních či převodních smluv, o odstoupení od těchto smluv nebo o nárocích z plnění či porušení těchto smluv. Pokud úřad obdrží

návrh, jehož smyslem by bylo rozhodování v těchto věcech, byť formálně podaný podle § 67 PatZ, je povinen takovýto návrh odmítnout s odůvodněním, že nemá pravomoc k jednání o těchto věcech.

Patent je **převoditelný**. Smlouvy o převodu patentu i licenční smlouvy nabývají účinnosti vůči třetím osobám dnem jejich *zápisu do patentového rejstříku* vedeného u Úřadu průmyslového vlastnictví a musí být vždy písemné. Licenční smlouva ke všem předmětům průmyslového vlastnictví je upravena jako smluvní typ v obchodním zákoníku (§ 508 ObchZ). Právo k patentu trvá maximálně 20 let od podání přihlášky. Udržování patentu v platnosti je zpoplatněno.

Pokud majitel patentu vynález bezdůvodně vůbec nevyužívá nebo jej využívá nedostatečně a nepřijal-li v přiměřené lhůtě řádnou nabídku na uzavření licenční smlouvy, může Úřad průmyslového vlastnictví na základě odůvodněné žádosti udělit nevýlučné právo k využívání vynálezu (nucenou licenci). **Nucená licence** může být rovněž udělena, jestliže existují důvody ohrožení důležitého veřejného zájmu. V rozhodnutí o udělení licence musí Úřad průmyslového vlastnictví stanovit podmínky, rozsah a dobu trvání nucené licence. Udělením nucené licence není dotčeno právo majitele patentu na úhradu ceny licence (§ 20 PatZ).

Česká republika je smluvní stranou Smlouvy o patentové spolupráci (1970), Štrasburské dohody o mezinárodním patentovém třídění (1971) a oblastní Úmluvy o udělování evropských patentů (1973).

2.5.2 Biotechnologické vynálezy²⁵

Právní ochrana biotechnologických vynálezů se realizuje v rámci patentového práva. Základem právní ochrany je úprava obsažená v patentovém zákoně, která je však s ohledem na vývoj technologií obsahujících biologický materiál modifikována a doplněna zákonem č. 206/2000 Sb., o ochraně biotechnologických vynálezů, tak, aby brala v úvahu vývoj technologií obsahujících biologický materiál.

V České republice bylo v letech 1991 až 2000 podáno přibližně 1000 přihlášek biotechnologických vynálezů a počet platných patentů na biotechnologické vynálezy přesahoval počet 600.

Biotechnologický vynález je patentovatelný (ustanovení § 2 zákona o ochraně biotechnologických vynálezů), pokud se týká:

– biologického materiálu, který je izolován ze svého přirozeného prostředí nebo vyráběn technickým postupem, i když se již v přírodě vyskytl,

²⁵ JUDr. Slováková Z., PhD. Průmyslové vlastnictví, Nakladatelství Orac, Praha 2003

- rostlin nebo zvířat, za předpokladu, že technická proveditelnost vynálezu není omezena na určitou odrůdu rostlin nebo plemeno zvířat, nebo
- mikrobiologického nebo jiného technického postupu a výrobku získaného tímto způsobem.

Pro řízení o přihlášce biotechnologického vynálezu a její náležitosti a pro patent na biotechnologický vynález platí ustanovení patentového zákona. Zákon o ochraně biotechnologických vynálezů pouze obsahuje zvláštní úpravu ohledně přihlášky biotechnologického vynálezu pro případy, kdy vynález obsahuje použití biologického materiálu nebo se týká biotechnologického materiálu, který není přístupný veřejnosti a který nelze v přihlášce popsat tak, aby příslušný vynález mohl odborník uskutečnit.

Pro účely účinků patentu na biotechnologický vynález zákon o ochraně biotechnologických vynálezů stanoví speciální úpravu rozsahu ochrany vyplývající z patentu, omezení práv majitele patentu a vyčerpání práv (§ 6 až 9 zákona o ochraně biotechnologických vynálezů). Tato zvláštní úprava byla stanovena především s ohledem na biotechnologické vynálezy, jejichž předmětem je biologický materiál, který má schopnost samoreprodukce nebo reprodukce v biologickém systému, nebo způsob, jímž je výroba biologického materiálu umožněna.

2.5.3 Užité vzory

Právo užité vzorové (tzv. malé patenty) se v mnoha ohledech podřazuje pod právo patentové. Příbuznost s patentovým právem spočívá v tom, že tyto chráněné předměty jsou rovněž výtvořiny průmyslově-technické povahy a mohou být předmětem obchodních vztahů. Užité vzorová ochrana byla na českém území zavedena až roku 1992.

Důvodem existence užité vzorové právní ochrany je skutečnost, že patentový systém nelze příliš uplatnit u předmětů denní potřeby připravených k uvedení na trh, předmětů vykazujících nižší invenční úroveň a v neposlední řadě je také poměrně nákladný a zdlouhavý. Pojem užitého vzoru zakotvuje zákon o užitných vzorech (dále jen UŽVZ). Ten podobně jako u patentů nestanoví legální definici, nýbrž podmínky, za kterých je možné tyto výtvořiny zapsat do veřejného rejstříku (§ 1 UŽVZ).

Zásadní rozdíl oproti patentové úpravě je jednak *nižší kritérium* požadované *vynálezecké úrovně*. Pro zapsání užitého vzoru postačuje, že technické řešení přesahuje pouhý rámec odborné dovednosti.

Dále lze na rozdíl od patentů chránit *jen technická řešení prostorově vytvořitelná* (tj. výrobky nebo zařízení, směsi, slitiny, chemické látky, léčiva atd.), nikoli však způsoby výroby nebo pracovní činnosti. Prostřednictvím užitého vzoru

tedy nelze chránit postupy ani biologické reproduktivní materiály či biotechnologické postupy obecně.

Základním procesněprávním rozdílem oproti patentovému řízení je skutečnost, že, při zápisném řízení o užitných vzorech *se zkoumají pouze formální podmínky zápisu* (§ 11 odst. 1 UŽVZ). Materiální podmínky včetně novosti užitného vzoru pak úřad zkoumá až v eventuálním řízení výmazovém. Tímto procesním systémem lze dospět k ochraně rychleji, než v právu patentovém. Formální zápis užitného vzoru do rejstříku je však oproti patentu méně spolehlivou právní ochranou.

Maximální doba platnosti práva k užitnému vzoru je deset let. Další právní vztahy k užitným vzorům se podpůrně řídí patentovým zákonem, včetně otázek dispozic s užitným vzorem (převod práva, licence).

2.5.4 Průmyslové vzory

Zatímco u patentového práva a práva k užitnému vzoru je předmětem ochrany technické řešení, právo k průmyslovému vzoru se vztahuje na **estetické výtvo**ry, tj. na vzhled výrobku (plošný nebo prostorový). Ten spočívá zejména ve znacích linií, obrysu, barev, tvaru, struktury nebo materiálu výrobku (§ 2 zákona o ochraně průmyslových vzorů). Jako většina předmětů průmyslového vlastnictví je vznik práv k průmyslovému vzoru vázán na zápis u Úřadu průmyslového vlastnictví.

Materiální podmínkou ochrany průmyslových vzorů je požadavek jejich **novosti**, tj. aby průmyslový vzor nebyl před podáním přihlášky zpřístupněn veřejnosti. Druhou podmínkou je, že musí vykazovat **individuální povahu**, čímž se do značné míry přibližuje pojmu autorského díla. V případě součástí složeného výrobku se vyžaduje jejich viditelnost při běžném užívání výrobku.

Zápisem průmyslového vzoru není dotčena ochrana poskytovaná shodným předmětům podle práva autorského, práva občanského, práva k ochranným známkám, popřípadě podle jiných právních předpisů.

Zápis průmyslového vzoru, jeho účinky a dispoziční oprávnění jeho vlastníka jsou obdobné jako u patentového práva. Ochrana zapsaného průmyslového vzoru trvá maximálně 25 let od podání přihlášky průmyslového vzoru.

Česká republika je smluvní stranou Locarnské dohody o zřízení mezinárodního třídění průmyslových vzorů a modelů (1968).

2.5.5 Topografie polovodičových výrobků

Ochrana topografií polovodičových výrobků je v České republice zabezpečena od roku 1992 v souladu s právem EU (zákon č. 529/1991 Sb., o ochraně topografií polovodičových výrobků). Uděluje se bez průzkumu na základě zápisu do rejstříku topografií polovodičových výrobků. Zapsat lze jen takovou topografii, která je výtvořem a není všeobecně známa v polovodičovém průmyslu. Doba ochrany výlučných práv k zapsané topografii trvá 10 let od jejího prvního užití či zápisu. V rejstříku topografií polovodičových výrobků vedeném Úřadem průmyslového vlastnictví je zapsáno jen několik takových výtvořů. Z běžné praxe nejsou známy spory o toto právo.

2.5.6 Odrůdy rostlin

Práva k odrůdám rostlin upravuje zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin. Ochranná práva mohou být udělena pouze k odrůdě, která splňuje podmínky novosti, odlišnosti, uniformity a stálosti. Držitelem těchto práv pak může být šlechtitel, jemuž byla ochranná práva udělena. Šlechtitelem může být jak osoba fyzická, tak osoba právnická.

Ochranná práva k rostlinné odrůdě jsou šlechtiteli přiznána na základě správního řízení před Ústředním kontrolním a zkušebním ústavem zemědělským se sídlem v Brně, který je správním úřadem. Toto rozhodnutí lze přezkoumat ve správním soudnictví.

Pokud odrůda splňuje všechny požadované náležitosti, vydá ústav šlechtitelské osvědčení, které šlechtiteli zajišťuje práva na výlučné využívání chráněné odrůdy. Ochranná práva k chráněné odrůdě trvají 25 let od udělení ochrany.

Česká republika je smluvní stranou Mezinárodní úmluvy na ochranu nových odrůd rostlin (1961).

2.5.7 Obchodní firma resp. obchodní jméno

Právo k obchodní firmě je upraveno v obchodním zákoníku. České firemní právo se vyznačuje tím, že se **vztahuje pouze na podnikatele**, a to navíc pouze na ty, kteří jsou zapsáni v obchodním rejstříku vedeném krajskými soudy.

Jména a názvy ostatních podnikatelů, například advokátů, nejsou firemním právem chráněny; na jejich ochranu lze však použít pravidla o nekalé soutěži. V těchto případech můžeme mluvit o *obchodním jménu jako o pojmu, který je širší nežli obchodní firma* a zároveň obchodní firmu zahrnuje.

Obchodní firmou fyzické osoby je vždy její jméno a příjmení, popřípadě odlišující dodatek. Obchodní firmu právnické osoby představuje pak její název zapsaný do obchodního rejstříku. Základním pravidlem ochrany je, že obchodní firma nesmí být zaměnitelná s obchodní firmou jiného podnikatele a nesmí působit klamavě. Obchodní firma sama o sobě nemůže být předmětem závazkových právních vztahů, nýbrž je vázána k podniku. Převod obchodní firmy bez současného převodu podniku je vyloučen. Při zásahu do subjektivního práva na obchodní firmu má dotčená osoba vůči narušiteli nárok na to, aby se zdržel závadného jednání, na odstranění závadného stavu, přiměřené zadostiučinění, vydání bezdůvodného obohacení a náhradu škody. Vedle pravidel firemního práva jsou označení rovněž chráněna právem proti nekalé soutěži.

Z oblasti firemního práva existuje poměrně bohatá judikatura českých soudů, která v mnohém navazuje na judikaturu československých soudů v době mezi dvěma světovými válkami.

2.5.8 Ochranné známky

Český zákon o ochranných známkách platí od roku 2003. Podle tohoto zákona může být ochrannou známkou **jakékoli označení schopné grafického znázornění**, zejména slova, včetně osobních jmen, barvy, kresby, písmena, číslice, tvar výrobku či jeho obal, pokud je toto označení způsobilé odlišit výrobky.

Dle současného zákona již neplatí omezující podmínka, že přihlašovatel ochranné známky může být pouze osoba podnikající v příslušném předmětu činnosti, pro který je ochranná známka přihlašována. Důvody pro které zákon označení zápisu vylučuje, jsou tradičně rozděleny na důvody absolutní, tzn. veřejnoprávní (§ 4 známkového zákona) a relativní, tzn. soukromoprávní (§ 7 známkového zákona).

Mezi **absolutní zápisné překážky** patří zejména rozlišovací nezpůsobilost, pouhá popisnost, rozpor s veřejným pořádkem a dobrými mravy, klamavost, zneužití náboženských symbolik a nově i skutečnost, že přihláška ochranné známky nebyla podána v dobré víře.

Relativní zápisné překážky spočívají v zásahu do subjektivního práva jiné osoby. Základní relativní zápisnou překážkou je právo přednosti jiné osoby ke shodné či podobné ochranné známce, zásah do práv k nezapsanému označení či obchodní firmě jiné osoby, jména fyzické osoby, zásah do práv k jinému předmětu průmyslového vlastnictví či do autorského práva. Shodnou či podobnou ochrannou známkou se rozumí národní známka, mezinárodní ochranná známka s účinky pro Českou

republiku, komunitární známka a všeobecně známá (well known) známka ve smyslu Pařížské unijní úmluvy.

Tyto zápisné překážky nejsou zkoumány z úřední povinnosti, ale pouze v rámci eventuálního řízení výmazového, a to na podnět dotčené osoby.

Ochranná známka je zapsána do rejstříku ochranných známek na základě přihlášky označení k zápisu. O zápisu rozhoduje Úřad průmyslového vlastnictví v přihlašovacím řízení. Součástí přihlašovacího řízení je tříměsíční lhůta pro podání eventuálních námitek proti zápisu. Tato lhůta běží od zveřejnění zapisovaného označení ve Věstníku Úřadu průmyslového vlastnictví. Po jejím uplynutí lze námitky proti zápisu uplatňovat až ve výmazovém řízení. Důvodem pro výmaz ochranné známky je taktéž její bezdůvodné neužívání.

Ochranná doba ochranné známky trvá 10 let od podání přihlášky. Na žádost majitele ochranné známky se doba ochrany prodlouží vždy o dalších 10 let.

Úřad průmyslového vlastnictví je rovněž zápisným místem pro zápis mezinárodní ochranné známky podle Madridské dohody o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek (1891) a Protokolu k této dohodě (1989).

Vedle Madridské dohody je Česká republika rovněž smluvní stranou Nicejské dohody o mezinárodním třídění výrobků a služeb na účely zápisu známek (1957) a Smlouvy o známkovém právu (1994).

Zákon o ochranných známkách novelizuje zákon č. 6/2002Sb., o soudech a soudcích tak, že Městský soud v Praze je v České republice příslušný k prvostupňovému rozhodování o ochranných známkách Společenství podle nařízení Rady Evropské unie č. 40/1994 z 20. prosince 1993 o ochranné známce společenství.

2.5.9 Označení původu a zeměpisná označení

Oboje jsou označení vztahující se pouze na charakteristiku původu zboží – nikoli však služeb. Tato označení se užívají jestliže kvalita, či vlastnosti zboží jsou výlučně či převážně dány zvláštním zeměpisným prostředím s jeho charakteristickými přírodními a lidskými faktory (§ 2 zákona o ochraně označení původu). Nutnou podmínkou je, aby výroba nebo zpracování takového zboží probíhala ve vymezeném území. Pro tato označení platí zápisný princip. O zápis takového označení může požádat sdružení výrobců nebo zpracovatelů. Pokud v určitém území existuje pouze jediná osoba produkující daný druh zboží, může žádat sama tato osoba. Na rozdíl od většiny předmětů duševního vlastnictví není ochrana těchto označení koncipována na exkluzivním principu. Takto zapsaná označení mají právní povahu veřejných statků. Zapsané označení je oprávněn užívat každý, kdo vyrábí, zpracovává a připravuje zboží

s odpovídající kvalitou či vlastnostmi na vymezeném území, a to na základě bezúplatné zákonné licence. Na zapsané označení nelze poskytnout smluvní ani nucenou licenci.

Česká republika je smluvní stranou Lisabonské dohody na ochranu označení původu a jejich mezinárodním zápisu (1958) a Madridské dohody o potlačení falešných nebo klamavých údajů o původu zboží (1891).

2.6 Právní úprava v oblasti ochrany průmyslových práv

V oblasti zabezpečování ochrany průmyslových práv obsahuje česká právní úprava zejména tyto právní předpisy v platném znění:

- zákon č. 14/1993 Sb., o **opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví**
- zákon č. 527/1990 Sb., o **vynálezech a zlepšovacích návrzích**,
- vyhláška č. 550/1990 Sb., o **řízení ve věcech vynálezů a průmyslových vzorů**, ve znění vyhlášky č. 21/2002 Sb.
- zákon č. 478/1992 Sb., o **užitných vzorech**,
- zákon č. 207/2000 Sb., o **ochraně průmyslových vzorů**
- zákon č. 206/2000 Sb., o **ochraně biotechnologických vynálezů**
- zákon č. 408/2000 Sb., o **ochraně práv k odrůdám rostlin**
- zákon č. 529/1991 Sb., o **ochraně topografií polovodičových výrobků**,
- zákon č. 441/2003 Sb., o **ochranných známkách**
- vyhláška č. 97/2004 Sb., k provedení zákona o ochranných známkách
- zákon č. 452/2001 Sb., o **ochraně označení původu a zeměpisných označení** a o změně zákona o ochraně spotřebitele
- zákon č. 513/1991 Sb., **obchodní zákoník** (obchodní jméno, obchodní tajemství, nekalá soutěž, licenční smlouva) - naposled ve znění zákona č. 142/1996 Sb.
- zákon č. 417/2004 Sb., o **patentových zástupcích** a o změně zákona o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví
- zákon č. 500/2004 Sb., **správní řád**
- zákon č. 634/2004 Sb., o **správních poplatcích**
- zákon č. 173/2002 Sb., o **poplatcích za udržování patentů** a dodatkových ochranných osvědčeních na ochranu rostlin
- a jiné zákony a podzákoné právní předpisy

V praxi se taktéž vyskytují případy, na které zákonná úprava nepomýšlela. V takovém případě musí Úřad průmyslového vlastnictví vykonávat svou činnost v souladu s obecnějšími právními předpisy a zásadami za použití interpretačních právních postupů.

V oblasti správního rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob, musí Úřad taktéž postupovat v souladu se zásadou materiální rovnosti a předvídatelnosti vyjádřenou v § 2 odst. 4 správního řádu, aby přijaté řešení bylo v souladu s veřejným zájmem a aby odpovídalo okolnostem daného případu a taktéž aby při rozhodování skutkově podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly.

2.7 Ochrana průmyslových práv – funkční hledisko

2.7.1 Soudní ochrana

2.7.1.1 CIVILNĚPRÁVNÍ OCHRANA

Vzhledem k širokému rozsahu statků chráněných právem duševního vlastnictví a jejich povahové různorodosti je soukromoprávní úprava ochrany těchto statků v České republice poněkud roztržštěná. Neexistuje kodifikace této právní oblasti jako celku ani jejích jednotlivých částí. Přestože v minulosti bylo provedeno několik pokusů o kodifikaci průmyslových práv, skutečné realizace se tato myšlenka nikdy nedočkala. Jediným předpisem stanovujícím úpravu vícero druhů nehmotných statků je tedy pouze autorský zákon, u kterého však o povaze kodifikace můžeme mluvit jen stěží.

Přestože je základní hmotněprávní úprava těchto práv značně různorodá, prostředky jejich ochrany jsou ve všech případech obdobného charakteru. Základním prostředkem je zde soukromoprávní žaloba. Soukromoprávní povaze práv duševního vlastnictví odpovídá skutečnost, že ve všech případech zásahu do práv majitelů je možné civilní řízení zahájit pouze na návrh oprávněné osoby (soukromou žalobou), nikdy z úřední povinnosti. Soukromoprávními prostředky ochrany průmyslového vlastnictví obecně jsou:

- negatorní nárok na zdržení se jednání
- odstranění následků nebo zničení zboží
- informace o původu výrobku
- zadostiučinění vyrovnání nevyčíslitelných nehmotných ztrát
- náhrada škody, reparace majetkových důsledků škod
- bezdůvodné obohacení
- určovací rozsudek
- zveřejnění rozhodnutí

Negatorní nárok

Negatorní nárok (nárok na zákaz rušení práva) neboli nárok na zdržení se určité hospodářské či jiné činnosti je v praxi velice frekventovaným prostředkem ochrany. Předpokladem je, že rušení práva trvá, hrozí, že s rušením práva bude započato nebo že se bude opakovat; například vzhledem k přípravě výroby spotřebního zboží, které je z hlediska duševního vlastnictví padělkem.

Soudy tento nárok nepřiznávají, jestliže kupříkladu v průběhu řízení a pod jeho tlakem žalovaný ukončil nekalou činnost a ani náznakem nebylo v řízení prokázáno hrozící opakování nebo obnovení. V takovém případě by měl žalobce s ohledem na nastalý vývoj skutkového stavu vzít žalobu zpět, pokud jde o tento žalobní nárok.

Odstranění následků nebo zničení zboží (restituční nárok)

Restituční nárok čili nárok na odstranění protiprávních následků bývá sice uplatňován, nicméně jeho soudní přiznávání je již méně časté. Tento nárok bývá splněn nejen stažením výrobků z obchodování, ale též jejich zničením. Taktéž jím lze dosáhnout zničení různých nekalých pomůcek používaných k zásahům do práv nebo k vyloučení funkčnosti technických ochranných prostředků.

Nárok na zničení výrobků byl výslovně upraven až v roce 2000. Odtud může pramenit i malá zkušenost s jeho soudním nařizováním, které není dosud běžné. Nicméně žaloby se v tomto směru objevují. Některé zákony také stanoví, že tento nárok lze uplatnit až podpůrně, jestliže nebylo možné neoprávněný zásah odstranit jinak.

Dosavadní zkušenosti s tímto institutem spadají spíše do veřejnoprávních režimů celních a spotřebitelských. Svě opodstatnění při soudcovské úvaze o nařízení zničení výrobků může mít rovněž to, zda hrozí opakování protiprávního zásahu nebo zda hrozí vývoz rušebních předmětů poté, co budou staženy z tuzemského trhu a pouze uskladněny, nikoli zničeny.

Informace o původu výrobku

Informační nárok, který se týká původu výrobku a informací o jeho uvádění na trh, byl výslovně legálně upraven až v roce 2000 a zkušenosti s jeho soudním přiznáváním zatím nelze zobecnit.

Morální nebo peněžité zadostiučinění

Morální zadostiučinění bývá ve věcech ochrany duševního vlastnictví méně časté, na rozdíl například od neoprávněných zásahů do všeobecných osobnostních práv. Požaduje-li se morální zadostiučinění i zde, pak takový nárok vesměs směřuje k veřejné omluvě například v odborném tisku.

Vedle již zmíněného restitučního nároku bývá nárok na peněžité zadostiučinění v praxi uplatňován a soudy přiznáván nejčastěji. Předpokladem však je prokázání vzniku nemajetkové újmy, která není škodou na věci ani ušlým ziskem, anebo alespoň prokázání její hrozby.

Tím, že žalobce uvádí v žalobě výši nároku na peněžité zadostiučinění často ve značné výši, sleduje též vyvolání tlaku na žalovaného, aby věc ukončil smírem. Lze-li výši takového nároku zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, určí ji soud podle své úvahy (§ 136 OSŘ). Nejde však o volnou soudcovskou úvahu nepodléhající hodnocení a přezkoumání, nýbrž o kvantitativní posouzení základních souvislostí případu. K tomu dochází například tehdy, jestliže žalobce nezná všechny okolnosti neoprávněného zásahu do svého práva, protože v kritické době neměl přístup

do výrobních nebo obchodních prostor žalovaného. Jiným případem může být nepoměrně nákladné znalecké dokazování.

Přestože k přiznání tohoto nároku není vyžadováno zavinění, úmysl či nedbalost, soudy jej zohledňují při stanovení výše peněžité satisfakce za nemajetkovou újmu. Prostřednictvím požadavku na přiznání peněžitého zadostiučinění se žalobce mnohdy snaží dosáhnout náhrady ušlého zisku. Z právního hlediska jsou však tyto nároky odlišné a jsou založeny na rozdílných odpovědnostních principech.

Náhrada skutečné škody a ušlého zisku

Obecná úprava deliktů vznikajících z porušení soukromoprávních povinností je obsažena v občanském zákoníku. V případě odpovědnosti za škodu se hradí skutečná škoda a ušlý zisk. Pro vznik této odpovědnosti je vyžadováno zavinění. Přednostní způsob náhrady škody představuje relutární náhrada. Požádá-li však o to poškozený a je-li to možné a účelné, hradí se škoda uvedením do předešlého stavu. Vzhledem k povaze duševního vlastnictví ovšem tato naturální restituce prakticky nepřipadá v úvahu. Jde-li však o vztah obchodně-právní, použijí se speciální ustanovení obchodního zákoníku.

Jde-li tedy neoprávněným zásahem do práv duševního vlastnictví nebo nekalou soutěží způsobena škoda, má poškozený právo na její náhradu. Jako náhrada skutečné škody bývá v praxi nárokována například peněžitá náhrada za poškození, příp. zničení prototypu nebo modelu výrobku či zboží na skladě, náhrada nákladů vynaložených na odhalení a určení výše škody nebo na odhalení škůdce apod.

Celkově vzato se náhrada škody v oblasti duševního vlastnictví v praxi uplatňuje poměrně málo. Postižený se totiž povytce domáhá peněžitého zadostiučinění, které je navíc založeno na principu objektivní odpovědnosti. O soudcovském určení výše škody platí mutatis mutandis to, co bylo řečeno shora o soudcovském určení výše peněžitého zadostiučinění.

Místo skutečně ušlého zisku se autor může domáhat náhrady ušlého zisku paušalizovaného, a to ve výši odměny, která by byla obvyklá za získání licence v době neoprávněného nakládání s dílem. Jedná se o legální konstrukci, která má usnadnit prosaditelnost porušeného práva.

Nároky na vydání bezdůvodného obohacení

Ačkoli jde o starý institut římského práva, uplatňování obecných soukromoprávních nároků na vydání bezdůvodného obohacení bývá v oblasti duševního vlastnictví méně časté. Příčina spočívá v praktickém upřednostňování široce pojímaných peněžitých zadostiučinění. Nicméně vydání bezdůvodného obohacení přichází v úvahu i vedle

poskytnutí zadostiučinění a vedle náhrady škody. Například tam, kde na straně uživatele chybí právní důvod využívání cizího duševního vlastnictví, jímž je zejména licenční smlouva, anebo v případě, že tento důvod sice byl, ale odpadl; kupříkladu v důsledku vypovězení licenční smlouvy poskytovatelem licence.

Jestliže bezdůvodně obohacený nebyl v dobré víře, je povinen vydat nejen bezdůvodné obohacení, které by se rovnalo ceně smluvní licence, ale též veškeré užítky (viz § 458 odst. 2 ObčZ). Užitek představuje kupříkladu čistý zisk z neoprávněného užívání patentovaného výrobního postupu bez ohledu na to, je-li zisk dále investován nebo přenechán třetí osobě, například rozdělen akcionářům. Tomu, kdo však byl v dobré víře, že mu bezdůvodné obohacení patří, což je věc důkazní, připadají užítky z tohoto obohacení do jeho vlastnictví. O soudcovském určování výše bezdůvodného obohacení platí mutatis mutandis to, co bylo řečeno shora o soudcovském určení výše peněžitého zadostiučinění a u výše náhrady škody.

Zvláštní úpravu bezdůvodného obohacení obsahuje autorský zákon pro oblast práva autorského, práv souvisejících a práva pořizovatele databáze (§ 40 odst. 3 autorského zákona). Výše bezdůvodného obohacení vzniklého na straně toho, kdo neoprávněně nakládal s chráněným předmětem, aniž by k tomu získal potřebnou licenci, činí zásadně dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem. Takto pojatý způsob určení bezdůvodného obohacení ztrácí povahu pouhého restitučního nároku na vydání bezdůvodného obohacení a blíží se již pojetí sankčnímu. Dvojnásobná výše bezdůvodného obohacení v sobě zahrnuje jak vydání neoprávněného majetkové prospěchu, tak navíc i soukromou pokutu vyplácenou k rukám majitele práva za neoprávněné užití duševního vlastnictví.

Určovací rozsudek

Soudní rozhodnutí o tom, že určité zboží je z hlediska duševního vlastnictví padělkem nebo nedovolenou napodobeninou, přináší důsledky pro další legální postupy na poli veřejného práva, zejména celního a spotřebního.

Praktická potíž spočívá v tom, že dosažení takového pravomocného soudního rozhodnutí obvykle znamená značnou časovou ztrátu. To může ochromit účinnost dalších veřejnoprávních kroků a postiženému se tím zvyšují i náklady, které musí vynaložit na ochranu svého práva. Navíc soud vydá určovací rozsudek pouze v případě, že žalobce prokáže naléhavý právní zájem na vydání tohoto rozsudku.

Zveřejnění rozsudku na náklady druhé strany

O právu zveřejnit rozsudek na náklady druhé strany výslovně hovoří jen autorský zákon a obchodní zákoník u práva proti nekalé soutěži. V ostatních případech je toto právo buď zahrnuto v demonstrativních výčtech nároků z práv průmyslového vlastnictví, anebo není upraveno vůbec. Proto je v některých případech jeho aplikace otázkou výkladovou.

Projevuje se zde negativně roztržičnost zákonodárné úpravy duševního vlastnictví do řady zvláštních zákonů, které nejsou v obecných věcech zcela shodné. Příčinou je nedostatek legislativně-politického sjednocení předpisů podobného věcného obsahu na vládní úrovni. Běžně však toto právo nebývá uplatňováno, protože k soudnímu přiznání práva zveřejnit pravomocný rozsudek většinou dojde až se značnou prodlevou, kdy už na něm žalobce ztrácí hospodářský zájem.

2.7.1.2 TRESTNĚPRÁVNÍ OCHRANA

Za společensky nebezpečná, a tedy i trestněprávně postižitelná, jsou považována i taková jednání, která zasahují do práv duševního vlastnictví. Pochopitelně ne každé jednání, jež je v rozporu s předpisy na ochranu duševního vlastnictví, znamená trestný čin. Musí jít o jednání, které naplní určitý stupeň nebezpečnosti pro společnost. Jedná se tedy o činy, jejichž zejména hospodářský dopad se vymyká běžnému standardu.

Součástí trestního řízení může být i tzv. řízení adhezní, tedy připojené řízení o náhradě škody. Toto řízení pak pro oprávněného z některého práva duševního vlastnictví tj. poškozeného, v trestněprávní terminologii, znamená možnost domoci se svých majetkových nároků již v řízení trestním, což může představovat především časovou a finanční úsporu. Součástí adhezního řízení ale již není řízení o vydání bezdůvodného obohacení, s nímž se v souvislostech práva duševního vlastnictví setkáváme.

1. Trestný čin porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi (§ 152 trestního zákona)

Jedná se o blanketní právní normu, kdy trestní zákon odkazuje na normu z jiného právního odvětví než trestního práva. Tento trestný čin zahrnuje taková jednání, která neoprávněně zasahují do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově-obrazovému záznamu, rozhlasovému či televiznímu vysílání a databázi.

Skutek, kterým byl dokonán tento trestný čin, zároveň vždy představuje také zásah do soukromého subjektivního práva jiné osoby a vzniká tak i civilněprávní odpovědnost za zásah do tohoto práva.

Za zásadní lze považovat soudní rozhodnutí, podle kterého je za jednání v nepřímém úmyslu pokládáno například další rozšiřování pirátských rozmnoženin chráněných děl, pokud pachatel tyto rozmnoženiny sám získal za neodůvodněně a nepřiměřeně nízkou cenu. (Rozhodnutí KS v Plzni ze dne 23.8.1994 ve věci sp. zn. 7 To 286/94, uveřejněno v Soudní rozhledy, 1995, č. 6, s. 129-131)

Otázka prokázání úmyslu pachatele je zásadním limitem pro možnost uplatnění trestněprávní ochrany. To ovšem neznamená, že jednání, které zasahuje do autorských a souvisejících práv a které nenaplní znaky trestného činu, nemůže vyvolat vznik soukromoprávní odpovědnosti.

Za tento trestný čin lze uložit zejména test odnětí svody, nebo peněžitý trest. Pro poškozenou osobu je významná možnost uložení trestu propadnutí věci, která sloužila ke spáchání trestného činu nebo která byla k tomu určena. Dále lze za tento trestný čin uložit doplňkový trest zákazu činnosti. V úvahu připadá zejména zákaz pořádání hudebních, filmových či jiných produkcí nebo zákaz obchodování se zbožím určitého druhu v případě prodeje nelegálních nahrávek.

2. Trestný čin porušování průmyslových práv (§ 151 trestního zákona)

Tohoto trestného činu se dopustí osoba, která neoprávněně zasáhne do práv k chráněnému vynálezu, užitému vzoru, průmyslovému vzoru a topografii polovodičových výrobků. Nejedná se tedy o kompletní výčet všech předmětů průmyslového vlastnictví.

Ochranné známky a označení původu výrobků jsou chráněny odlišnou skutkovou podstatou. Práva k odrůdám rostlin a práva k zlepšovacím návrhům nejsou trestněprávně chráněna vůbec. V případě tohoto trestného činu není již tak obvyklé, že by jedním skutkem pachatel zasáhl do více práv chráněných touto skutkovou podstatou. Naopak není až tak vzácná situace, kdy je takovýmto jednáním zároveň naplněna i skutková podstata trestného činu jiného, a to zásahu do autorských práv, zejména v případě průmyslových vzorů. V tomto případě jde o jednočinný souběh. I v tomto případě se jedná o trestný čin úmyslný a lze za něj uložit trest odnětí svobody až na dvě léta, peněžitý trest a jako tresty doplňkové trest propadnutí věci a trest zákazu činnosti.

3. Trestný čin porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu (§ 150 trestního zákona).

Tento trestný čin zahrnuje práva na označení. V případech zásahu do práv k ochranným známkám je opět možný jednočinný souběh s trestným činem zásahu do autorských práv.

Jde také o trestný čin úmyslný. Z rozhodnutí soudů opět vyplývá, že obchodník, jenž prodává zboží neoprávněně opatřené ochrannou známkou, které sám nabyt za neodůvodněně a nepřiměřeně nízkou cenu, musel být smířen s tím, že se může dopustit zásahu do práv k ochranné známce. Jednal tedy v nepřímém úmyslu a je trestněprávně odpovědný. (Rozhodnutí NS ze dne 30.5.2000 ve věci sp. zn. TZ 100/2000)

Trestněprávní známková ochrana je ve srovnání s ostatními průmyslovými právy poměrně užší. Zatímco u ostatních průmyslových práv trestní zákon blanketně odkazuje na průmyslověprávní předpisy a trestným činem se tak může stát jakékoli porušení těchto předpisů, které bude dosahovat určité společenské nebezpečnosti, u ochranných známek zákonodárce postupoval tak, že výslovně uvedl taxativní výčet trestně postižitelných jednání (dovoz, vývoz, uvedení do oběhu, užívání). Z tohoto důvodu pak nebude trestně odpovědná osoba, která pouze umísťuje na zboží ochrannou známku, a to i v případě, kdy toto zboží je dále s jejím vědomím uváděno do oběhu. Stejně tak se tato skutková podstata nevztahuje na osoby, které takovéto výrobky skladují či které užívají ochrannou známku v obchodní firmě, reklamě či korespondenci. Toto se samozřejmě netýká soukromoprávních deliktů.

Za tento trestný čin je možné uložit stejné tresty jako v předchozím případě.

4. Trestný čin nekalé soutěže (§ 149 trestního zákona)

Na základě této skutkové podstaty lze postihovat i ta jednání, která neoprávněně zasahují do práv duševního vlastnictví, nicméně je nelze podřadit pod skutkové podstaty předchozí. Jde zejména o práva k obchodnímu tajemství, know-how, zlepšovacímu návrhu a důvěrným informacím.

Ne každý neoprávněný zásah do těchto statků může být považován za trestný čin. Musí jít o jednání, které je v rozporu s předpisy upravujícími soutěž v hospodářském styku nebo poškozují dobrou pověst nebo ohrožuje chod či rozvoj podniku soutěžitele. Tohoto jednání se tedy může dopustit pouze osoba, která je v soutěžním vztahu k poškozenému.

I tento trestní čin je koncipován jako úmyslný a je možné za něj uložit tresty jako v předchozím případě.

2.7.2 Správněprávní ochrana

Protiprávní jednání, které nedosahuje míry společenské nebezpečnosti vyžadované pro trestné činy, lze veřejnoprávně postihnout v **přestupkovém řízení**. Pachatelem přestupku může být pouze fyzická osoba. Za porušení povinnosti uložené právnické osobě odpovídá podle přestupkového zákona ten, kdo za právnickou osobou jednal nebo dal k tomuto jednání příkaz. Veřejnoprávní odpovědnost právnických osob za protizákonné jednání musí být v zákoně výslovně uvedena. Nejedná se potom o přestupek, ale o tzv. **jiný správní delikt**. V oblasti správněprávní ochrany práv duševního vlastnictví se delikty právnických osob uplatňují výjimečně.

Z hlediska zavinění postačí pro přestupek nedbalost, a to i nevědomá. To značně rozšiřuje rozsah odpovědnosti za přestupek oproti trestněprávní odpovědnosti. Na druhou stranu není postihována příprava, pokus ani organizace, návod či pomoc ke spáchání přestupku.

Přestupky projednávají a rozhodují o nich obecní úřady v přestupkovém řízení. O odvolání rozhoduje krajský úřad. Proti pravomocnému rozhodnutí o přestupku lze podat správní žalobu ke krajskému soudu.

1. Správní delikty podle autorského zákona

Autorský zákon je vybudován na pojetí odvětvového právního předpisu, který zahrnuje i správní právo trestní. Formulováno je v § 105a a n., který pojednává o přestupcích fyzických osob a o správních deliktech právnických a podnikajících fyzických osob. Skutková podstata správního deliktu přitom spočívá v neoprávněném užití chráněného předmětu nebo v neoprávněném zásahu do práva autorského či v neplnění oznamovací povinnosti obchodníka, pokud jde o právo na odměnu při opětovném prodeji originálu uměleckého díla. Za přestupek lze uložit pokutu, která se liší podle jednotlivých skutkových podstat.

2. Přestupek porušování průmyslových práv dle ust. § 33 odst. 1 písm. a) přestupkového zákona

Přestupku se dopustí ten, kdo neoprávněně vykonává práva, která jsou zákony na ochranu průmyslového vlastnictví vyhrazena majitelům těchto práv. Na rozdíl od souvisejícího trestného činu lze postihnout všechna jednání, kterými osoba zasahuje do veškerých průmyslových práv, pokud toto jednání naplní obecné znaky přestupku, a to včetně práv k ochranným známkám či označením původu. Trest za tento přestupek lze uložit ve stejném rozsahu jako v předchozím případě.

3. Přestupek neoprávněného užívání obchodní firmy nebo zaměnitelného označení dle ustanovení § 33 odst. 1 písm. b) přestupkového zákona

Zaměnitelné označení je označení příznačné pro určitou osobu, aniž by muselo být zapsáno. Trestněprávní ochrana správní se tak vztahuje i na určitá nezapsaná označení. Oproti trestní ochraně soudní je v tomto směru širší. Koncepce tohoto přestupku je stejná jako v předchozím případě.

Další práva duševního vlastnictví jako obchodní tajemství, know-how či důvěrné informace nejsou přestupkovým zákonem chráněna. Možností jejich ochrany je podřazovat zásah do těchto práv pod skutkovou podstatu přestupku neoprávněného užívání majetku dle ustanovení § 50 přestupkového zákona.

Přestupková ochrana duševního vlastnictví nepředstavuje pro majitele těchto práv sama o sobě zásadní prostředek ochrany. Jejím **účelem** je *trestat společensky nebezpečné činy*, a to i ty, které nelze podřadit pod trestněprávní soudní ochranu. Jde tedy primárně o ochranu veřejného zájmu; ochrana soukromých subjektivních práv je od ní pouze odvozená. Pro majitele práv potom může mít přestupková ochrana **jiný význam**. Jak bylo uvedeno výše, přestupkové řízení neumožňuje rušitele práv nijak zásadně sankcionovat, a proto tito pachatelé mnohdy celé řízení a jeho výsledek podceňují. Nicméně *pozitivní výsledek přestupkového řízení představuje zásadní důkazní prostředek v civilním procesu*, kde se již ve prospěch majitele práv může rozhodovat o značných hodnotách. *Soud je totiž v civilním řízení vázán rozhodnutím o spáchání přestupku dle ustanovení § 135 OSŘ.*

2.8 Ochrana průmyslových práv – institucionální hledisko

2.8.1 Patentoví zástupci a Komora patentových zástupců

Činnost spojená s přihlašováním a následnou ochranou vzniklých práv k předmětů průmyslového vlastnictví si vyžaduje způsobilost odborně technickou i právní. V tomto smyslu lze mluvit o tzv. patentovém inženýrství.

Výkon činnosti patentového zástupce se považuje za výkon svobodného povolání, které může vykonávat každý, kdo splňuje zákonné podmínky k zápisu do seznamu patentových zástupců.

V červenci 2004 nabyla účinnosti nová právní úprava postavení patentových zástupců publikovaná ve Sbírce zákonů pod číslem 417/2004 Sb. Podle této právní úpravy se **předmětem činnosti** patentových zástupců rozumí *služba, která spočívá zejména v zastupování, tj. činění úkonů jménem a na účet účastníka v řízení před správními a v některých zákonem stanovených případech i před soudními orgány ve věcech týkajících se průmyslového vlastnictví. V tomto směru nový zákon navazuje na pojetí zakotvené už v předchozí právní úpravě z roku 1991, ale naopak, vzhledem k úpravě z roku 1952 je institut patentových zástupců chápán mnohem širěji.*²⁶

Komora patentových zástupců se sídlem v Brně je právnickou osobou zřízenou zákonem o patentových zástupcích. Je samostatným profesním sdružením patentových zástupců. Jejími členy jsou povinně všichni patentoví zástupci v České republice. Vede též rejstřík patentových zástupců.²⁶

Komora má tyto orgány: sněm; představenstvo; předsedu; místopředsedu; dozorčí komisi; disciplinární komisi; může si též zřizovat poradní orgány.

Komora patentových zástupců plní dvojí úlohu:

- jednak chrání a prosazuje zájmy patentových zástupců
- jednak působí jako garant profesní způsobilosti patentových zástupců; prostřednictvím svých volených orgánů dohlíží na řádný výkon jejich činnosti. Shledá-li profesní pochybení, provádí disciplinární řízení a rozhoduje o disciplinárních opatřeních podle zákona o patentových zástupcích.

2.8.2 Úřad průmyslového vlastnictví

Česká republika je vázána ustanovením Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví z roku 1883,²⁷ která ve svém článku 12 stanoví závazek každé smluvní země, zřídit zvláštní úřad pro průmyslové vlastnictví a ústřední přihlašovnu, aby bylo možno

²⁶ Schelleová I.: *Patentoví zástupci, Eurolex Bohemia 2004*

²⁷ vyhláška. č. 64/1975 Sb. ve znění vyhlášky. č. 81/1985 Sb.

oznamovat veřejnosti patenty na vynálezy, užité vzory, průmyslové vzory nebo modely a tovární nebo obchodní známky.

2.8.2.1 HISTORIE ÚŘADU

Historie Úřadu sahá až do roku 1919, kdy byl Patentní úřad v Praze založen zákonem č. 305/1919 Sb. ze dne 27. května 1919. Tento zákon zároveň s nutnými změnami rozšířil recipovaný rakouský zákon č. 30/1897 ř.z. na veškeré území československého státu.²⁶ Současně se zřízením Patentního úřadu byl ustanoven Patentní soud.

Mnoho odborných pracovníků odešlo pracovat z Patentního úřadu ve Vídni do pražského Patentního úřadu, čímž výrazně přispěli k vysoké kvalitě jeho činnosti a zároveň světovému renomé českého patentnictví. Patentový úřad přerušil svou činnost v roce 1939 což bylo způsobeno rozpadem republiky a okupací nacistickým Německem.

K 1. dubnu 1952 byl zřízen Úřad pro vynálezy a zlepšovací náměty, později Úřad pro vynálezy, resp. Státní úřad pro vynálezy a normalizaci.

Původní činnost Patentového úřadu byla však pod vlivem tehdejší komunistické ideologie značně deformovaná.

Od roku 1972 nesl Úřad název Úřad pro vynálezy a objevy. Ten byl zachován²⁸ i po roce 1989 kdy začal působit již jako běžný patentový a známkový úřad federace. Na základě zákona č. 14/1993 Sb., o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví zahájil v roce 1993 činnost Úřad průmyslového vlastnictví se sídlem v Praze.

Řízení o ochranných známkách probíhalo až do 1. ledna 1950 před obchodními a živnostenskými komorami, a před ministerstvem průmyslu. Odvolacím orgánem ve druhém stupni byl Nejvyšší soud.

2.8.2.2 POSTAVENÍ ÚŘADU V HIERARCHII STÁTNÍ SPRÁVY

Úřad průmyslového vlastnictví je zákonem č. 21/1993 Sb. zřízen jako *ústřední orgán státní správy* České republiky. V souladu s působností stanovenou zákonem č. 14/1993 Sb., o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví,

- rozhoduje v rámci správního řízení o poskytování ochrany na vynálezy, průmyslové vzory, užité vzory, topografie polovodičových výrobků, ochranné známky a označení původu výrobků a vede příslušné rejstříky o těchto předmětech průmyslových práv,
- vykonává činnost podle předpisů o patentových zástupcích,

²⁸s výjimkou období od roku 1991 do 1993 kdy přesný název Úřadu byl FEDERÁLNÍ ÚŘAD PRO VYNÁLEZY

- získává, zpracovává a zpřístupňuje fond světové patentové literatury.

V čele Úřadu je předseda, kterého jmenuje a odvolává vláda.

Organizační struktura Úřadu je tvořena sekcemi, odbory a odděleními.

Úřad je²⁹

- přímý vykonavatel veřejné správy
- organizační složka státu
- ústřední správní úřad s dílčí věcnou působností; na rozdíl od ministerstva mají ústřední správní úřady obor působnosti, který je užší a vztahuje se na odborně technickou problematiku vyžadující zvláštní úřad
- monokratický orgán - v čele stojí předseda, resp. vedoucí úřadu jmenovaný vládou, který úřad řídí a vykonává pravomoci v rozsahu působnosti úřadu a odpovídá za jeho činnost
- jako ústřední orgán státní správy je zřízen v § 2 odst. 1 bod 4. kompetenčního zákona a spolu s ostatními takto zařazenými správními orgány a ministerstvy tvoří organizační soustavu ústřední státní správy
- z pohledu správního řízení se na rozhodnutí ÚPV vztahují ustanovení o rozkladu – nemá nadřízený orgán, proto se nemůže uplatnit devolutivní účinek odvolání³⁰

2.8.2.3 ZÁKLADNÍ FUNKCE ÚŘADU

Úřad plní zejména funkci patentového a známkového úřadu. Mezi jeho základní funkce patří:

- rozhoduje v rámci správního řízení o poskytování ochrany na vynálezy, průmyslové vzory, užité vzory, topografie polovodičových výrobků, ochranné známky, zeměpisná označení a označení původu výrobků a vede příslušné rejstříky o těchto předmětech průmyslových práv
- vykonává činnost podle předpisů o patentových zástupcích
- získává, zpracovává a zpřístupňuje fond světové patentové literatury
- zabezpečuje plnění závazků z mezinárodních smluv z oblasti průmyslového vlastnictví, jichž je Česká republika členem
- účastní se spolupráce s jinými orgány státní správy při prosazování průmyslových práv
- spolupracuje s mezinárodními organizacemi a národními úřady jednotlivých států na poli průmyslového vlastnictví

²⁹ Hendrych D. a kol.: *Správní právo. Obecná část*, C.H.Beck, Praha 2006, str. 122

³⁰ k podrobnostem viz Hendrych D. a kol.: *Správní právo. Obecná část*, C.H.Beck, Praha 2006, přibližně str. 381

Práva k předmětům průmyslového vlastnictví se zapisují do rejstříků vedených Úřadem, které jsou veřejně přístupné, a zveřejňují se ve Věstníku Úřadu.

Rozhodovací činnost ve smyslu udělování, či odnímání právní ochrany u jednotlivých předmětů průmyslového vlastnictví, je tedy základní náplní správního konání Úřadu, které probíhá z hlediska hmotněprávního především podle jednotlivých zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví, které jsou vždy *lex specialis* k občanskému zákoníku a z hlediska procesního ke správnímu řádu. Tato základní rozhodovací činnost Úřadu je veřejnoprávní povahy.³¹

Výsledkem správního řízení před Úřadem je typicky např. zápis ochranné známky či udělení patentu do příslušného rejstříku. Úřadem vedené rejstříky mají povahu veřejných knih, podobně jako katastr nemovitostí, tzn. že každý do nich může nahlížet a zjišťovat právní stav u toho kterého předmětu průmyslového vlastnictví.

Správní řízení před Úřadem se vyznačuje jistými specifiky a často jde o rozhodnutí *sui generis*, např. tehdy, je-li označení do rejstříku zapsáno jako ochranná známka poté, co bylo zveřejněno ve Věstníku a nebyly podány námitky, nevydává se o této právní skutečnosti žádné "fyzické" rozhodnutí, (tj., že se účastníku řízení nedoručuje rozhodnutí o zápisu ve formě listiny) právní účinky nastávají přímo dnem zápisu³² ochranné známky do rejstříku. Osvědčení o zápisu ochranné známky do rejstříku, které se vydává na žádost majitele podle ustanovení § 12 odst. 2 známkového zákona, má v této souvislosti pouze deklaratorní povahu.

³¹ PRAVNIRADCE IHNEDE CZ - viz *Seznam použité literatury*

³² v praxi tento zápis znamená vyznačení příslušného údaje v počítačové databázi

3 Zvláštní část

3.1 Správní rozhodnutí, resp. správní akty

Správní akty jsou typickou skupinou správních úkonů. V teorii správního práva byli a jsou tyto úkony označovány různě. Od 50. let 20. století jsou správními akty v českém právním prostředí označovány nejen akty konkrétní ale i akty abstraktní povahy. Pro konkrétní akty byl zaveden pojem „individuální správní akt“ a contrario „normativní správní akt“.³³ Nadále bude v této práci pojem správní akt používán jen pro druh konkrétních správních aktů.

Správní akt je **definován** jako jednostranný právní úkon (rozhodnutí), kterým správní úřad v konkrétním případě řeší právní poměry jmenovitě určených osob.

Pro správní akt jsou pojmově určující tyto znaky:

- jednání příslušného správního orgánu
- jednostranný autoritativní výrok o právech a povinnostech nepodřízených subjektů
- bezprostřední právní závaznost
- konkrétnost věci jakož i subjektů jimž je správní akt určen

Správní akt je druhem právně mocenského zásahu do sféry práv a svobod svých (explicitně uvedených) adresátů, popřípadě dalších implicitně dotčených osob. Jako takový musí být výslovně vyjádřen v zákoně, v zásadě jako samostatný hmotněprávní institut.

Členění správních aktů:

- podle obsahu regulovaných vztahů – materiální × procesní
- podle povahy právních účinků – konstitutivní × deklaratorní
- podle okruhu osob které akt zavazuje – ad personam × in rem
- podle procesního režimu ve kterém jsou vydávány – podle správního řádu × v jiném režimu³⁴

Účelem **správního řízení** je rozhodnout ve věci (vydat meritorní rozhodnutí).³⁵ V průběhu řízení však správní orgán rozhoduje též o dalších otázkách, včetně procesních. Správní řád se obsahovými a procesními náležitostmi rozhodnutí zabývá v § 67 a násl. Tyto základní náležitosti rozhodnutí jsou:

- výrok rozhodnutí – autoritativně řeší projednávanou věc
- odůvodnění rozhodnutí – v této části je třeba uvést důvody, na základě kterých správní orgán dospěl k danému rozhodnutí, ze kterých podkladů vycházel a jak se vypořádal s návrhy a námitkami účastníků

³³ Hendrych D. a kol.: *Správní právo. Obecná část*, C.H.Beck, Praha 2006, m.č.219

³⁴ k podrobnostem viz Hendrych D. a kol.: *Správní právo. Obecná část*, C.H.Beck, Praha 2006, str. 194 až 203

³⁵ Hendrych D. a kol.: *Správní právo. Obecná část*, C.H.Beck, Praha 2006, m.č.434

- poučení – informace pro adresáta rozhodnutí o možnosti podat proti tomuto rozhodnutí řádný opravný prostředek

Rozhodnutí, které bylo oznámeno a proti kterému nelze podat odvolání ani rozklad, je v **právní moci**. Rozhodnutí je konečné v tom smyslu, že jej už nelze napadnout řádným opravným prostředkem (formální stránka právní moci) a je závazné a nezměnitelné (materiální stránka).

Rozhodnutí je *vykonatelné* nabytím právní moci nebo pozdějším dnem, který je ve výroku uveden.

Správní řád upravuje více **forem rozhodnutí**. Snaha zjednodušit některá rozhodnutí při vedení řízení vedla k rozlišování rozhodnutí a usnesení. Cílem je především přizpůsobit formu věcem, ve kterých je jednáno. Rozdíly mezi formami jsou někdy značné – některá rozhodnutí například nemají písemnou podobu; odlišné může být i jejich vydávání a oznamování, případně možnost využití opravných prostředků.

3.2 Rozhodnutí Úřadu v oblasti průmyslových práv

Jak již bylo naznačeno, Úřad průmyslového vlastnictví, jako organizační složka státu³⁶ vykonává veřejnou správu prostředky veřejného práva. Je ústředním orgánem státní správy České republiky pro oblast průmyslového vlastnictví.

Zákon o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví, vymezuje **působnost a pravomoc Úřadu průmyslového vlastnictví**. Úřad rozhoduje v rámci správního řízení o poskytování ochrany na vynálezy, průmyslové vzory, užité vzory, topografie polovodičových výrobků, ochranné známky a označení původu výrobků a vede příslušné státní rejstříky o těchto předmětech průmyslových práv a plní další úkoly – jak je uvedeno v kapitole 2.8.2.3 této práce.

Řízení před úřadem je upraveno obecnými předpisy o správním řízení³⁷ s odchylkami a výjimkami uvedenými ve zvláštních zákonech³⁸, jejichž procesní ustanovení působí ve vztahu ke správnímu řádu jako *lex specialis*. Tato *zvláštní úprava* se týká například formy podání, podmínek zastavení řízení, nahlížení do spisu atd. Před Úřadem *nelze postupovat* podle obecných ustanovení správního řádu týkajících se přerušování řízení, čestného prohlášení a zvláště lhůt stanovených pro rozhodnutí. V těchto případech jde o ustanovení, která se v tomto řízení řídí zásadou formální pravdy a nikoli zásadou materiální pravdy.

Základní náplní správního rozhodování ÚPV je rozhodovací činnost ve smyslu udělování, či odnětí právní ochrany u jednotlivých předmětů průmyslového vlastnictví. ÚPV tak každoročně vydává tisíce správních aktů, kterými zakládá, mění, či ruší subjektivní práva v různých typech řízení.

V **průzkumovém řízení** ÚPV např. při přihlašování *ochranných známek* zjišťuje, zda má přihláška potřebné náležitosti (formální průzkum). Pokud je nemá, vyzve přihlašovatele, aby nedostatky opravil. Neodstraní-li je, ÚPV přihlášku rozhodnutím odmítne. Pokud nemá přihláška vady, provede ÚPV věcný průzkum, ve kterém zjišťuje, zda přihlašované označení není vyloučeno ze zákonem daných důvodů ze zápisu do rejstříku. Když má nedostatky a přihlašovatel se je nepodaří odstranit, ÚPV přihlášku zamítne.

Patentová přihláška se nejprve podrobuje **předběžnému průzkumu**. Smyslem je vyloučit ty přihlášky, jejichž předměty jsou zjevně nepatentovatelné a připravit podklady pro její zveřejnění. Předběžný průzkum představuje pouze první část tzv. **odloženého průzkumu**, po kterém následuje úplný průzkum. **Úplný průzkum** provádí

³⁶ § 3 odst. 1 zákona č. 219/200 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

³⁷ zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

³⁸ viz kapitola 2.6 této diplomové práce

ÚPV na žádost i z moci úřední (z důvodů hodných zvláštního zřetele). Cílem úplného průzkumu je ověření způsobilosti vynálezu k udělení patentu a odstranění zbývajících formálních vad.

V **určovacím řízení** podle § 67 patentového zákona, určí na žádost toho, kdo osvědčí právní zájem, zda předmět v žádosti popsáný spadá do rozsahu ochrany určitého patentu. Účelem tohoto řízení je interpretovat rozsah ochrany konkrétního patentu ve vztahu ke konkrétnímu předmětu ochrany. Výsledkem je rozhodnutí s úředním výkladem rozsahu patentu. Na rozdíl od předchozí právní úpravy však již tímto rozhodnutím ÚPV soud není vázán. Tuto otázku může řešit i samostatně, jako předběžnou, za pomoci znaleckých posudků.

Ve **vymazovém řízení**, které je řízením sporným, ÚPV provede výmaz *průmyslového vzoru*, např. když dodatečně zjistí, že podmínky pro zápis průmyslového vzoru nebyly splněny a též z dalších důvodů uvedených v § 29 zákona o ochraně průmyslových vzorů.

Účelem výmazu *užitného vzoru* je omezení rozsahu ochrany z důvodů taxativně uvedených v zákoně o užitných vzorech.

Ve **zrušovacím řízení** Úřad *patent* zruší, zjistil-li dodatečně, že vynález nesplňoval podmínky patentovatelnosti (novost, vynálezecká výše...), že není v patentu popsán tak jasně a úplně, aby jej mohl odborník uskutečnit, případně jsou dány další důvody uvedeny v § 23 odst. 1 písm. c), d) patentového zákona. Týkají-li se důvody zrušení jen části patentu, zruší se jej Úřad jen v tomto rozsahu.

Úřad zruší *ochrannou známku* např. jestliže nebyla po nepřetržitou dobu 5 let řádně užívána, nebo jestliže se ochranná známka stala pro výrobky nebo služby, pro které je zapsána, označením, které je v obchodě obvyklé.

V **námítkovém řízení** Úřad zkoumá na základě podané námítky zda přihlašovaná *ochranná známka* nezasahuje do zákonem chráněných starších práv třetích osob. Většina námítek směřuje proti zápisu přihlášeného označení z důvodů pravděpodobnosti záměny se starší známkou a v současné době po změně právní úpravy, i z důvodu podání přihlášky ze spekulativních důvodů. Úřad rozhodne tak, že zamítne buď přihlášku nebo námítky.

3.3 Přezkoumávání správních rozhodnutí – obecně

Přezkoumávání správních rozhodnutí lze obecně rozdělit na přezkoumávání v rámci opravných prostředků **správního řízení** a **soudní přezkum** – ten se buď řídí ustanoveními *soudního řádu správního* a nebo podle *části páté občanského soudního řádu*.

3.3.1 Vady správních rozhodnutí

Jestliže rozhodnutí nemá všechny nezbytné náležitosti, je vadné.³⁹ Typické vady správních rozhodnutí mohou spočívat v nedostatku **kompetence** nebo **obsahu** rozhodnutí, a dále může jít o vady **postupu** při jeho vydávání nebo o nedostatky v písemném **vyhotovení**. Za kritérium pro členění vadných aktů se často bere stupeň závažnosti či charakter vad, resp. důsledek, který tyto vady způsobují.

Rozhodnutí nezákonná, nebo věcně nesprávná – jsou rozhodnutí, která mají vady takového charakteru, že je zapotřebí je změnit nebo zrušit. Je však nutno mít vždy na zřeteli ochranu práv nabytých v dobré víře a s tím související požadavek na zajištění nezbytně nutné úrovně právní jistoty.

Se zřetelem na ekonomii výkonu veřejné správy (ale i soudnictví) se k vadám řízení před správním orgánem přihlíží jedině tehdy, jestliže vzniklé vady mohli mít vliv na zákonnost obsahu napadeného rozhodnutí.

Od rozhodnutí nezákonných je potřeba odlišit *rozhodnutí věcně nesprávná*, tj. taková která nejsou v přímém rozporu se zákonem, ale správnímu orgánu se při rozhodování nepodařilo optimálně využít své volné úvahy. Věcnou správnost je možné přezkoumávat jen v odvolacím řízení, tedy předtím, než se rozhodnutí stane pravomocným.

Rozhodnutí formálně vadná – do určitého stupně takové formální vady jako jsou chyby v psaní, počtech a jiné zřejmé nesprávnosti, nevyvolávají nutnost procedurální opravy.

Rozhodnutí nicotná – od vadných rozhodnutí je třeba odlišit případ nicotnosti. Ta nastává v důsledku některých vad, které způsobují, že již vůbec nelze o správním aktu hovořit; jde o paakt. Nicotnost nemůže být zhojena plynutím času. Paakt nikoho nezavazuje a nikdo není povinen jej respektovat. V případě nicotnosti nelze ani uvažovat o presumpci správnosti. K nicotnosti správního aktu se přihlíží z úřední povinnosti a rozhodování o nicotnosti má deklaratorní povahu. Od 1.1.2003 je možno se domáhat vyslovení nicotnosti před správním soudem. Nově je od 1.1.2006 nicotnost upravena ve správním řádu – § 77 a § 78.

³⁹ Hendrych D. a kol.: *Správní právo. Obecná část*, C.H.Beck, Praha 2006, m.č.242

K vadám správních rozhodnutí je nutno ještě uvést, že i vadná rozhodnutí jsou projevy vůle subjektů veřejné správy. Pro správní akty platí tzv. **presumpce správnosti**, která znamená, že na správní akt se hledí jako na bezvadný, dokud není úředně shledán opak.

3.3.2 Náprava správních rozhodnutí obecně

Mezi způsoby nápravy vad správního aktu⁴⁰ obecně náleží především změna nebo zrušení aktu, dále sistace aktu (dočasné pozastavení účinnosti) a bezprocedurální oprava aktu. Teoreticky⁴¹ lze nápravy dosáhnout též prostřednictvím:

- konverze aktu – akt který je vadný jako určitý správní akt a nebyl by vadný jako jiný akt, je považován za tento jiný správní akt
- konvalidace – automatické zhojení vad v důsledku určitých právních skutečností, které nastanou dodatečně
- ratihabice – dodatečné schválení vadného aktu

3.3.2.1 SPRÁVNÍ PŘEZKUM

Správní přezkum se provádí v rámci **řádných** opravných prostředků – jimiž jsou odvolání resp. rozklad – a v rámci **mimořádných** opravných prostředků, tj. přezkumné řízení, obnova řízení, a nové rozhodnutí podle ustanovení § 101 správního řádu.

Odvolání resp. rozklad

Odvoláním se účastníci mohou bránit proti rozhodnutím první instance.⁴² Chrání před nezákonností, může ale vést i ke změnám z důvodu věcné nesprávnosti rozhodnutí. Podle obecné úpravy se podává do 15 dnů ode dne oznámení rozhodnutí tomu orgánu, který je vydal. Při odvolání se uplatňuje zásada dispoziční. Lze napadat i jen část výroku; není-li v odvolání určen rozsah, platí, že se účastník domáhá zrušení celého rozhodnutí.

Účinky odvolání:

- *suspensivní* – do vyřízení odvolání nemůže rozhodnutí nabít právní moci. V některých případech je však odkladný účinek vůči vykonatelnosti vyloučen buď přímo zákonem, nebo tak může učinit i správní orgán.
- *devolutivní* – rozhodování přechází na odvolací orgán, jímž je nejbližší nadřízený správní orgán. Výjimkou je možnost autoremedury.

Odvolací orgán přezkoumává soulad napadeného rozhodnutí a řízení s právními předpisy z úřední povinnosti. Z hlediska rozsahu přezkoumávání je tak výchozí zásadou **úplná revize zákonnosti** rozhodnutí, včetně otázek procesních.

⁴⁰ Hendrych D. a kol.: *Správní právo Obecná část*, C.H.Beck, Praha 2006, m.č.246

⁴¹ tyto prostředky nemají však oporu v platném právu

⁴² Hendrych D. a kol.: *Správní právo. Obecná část*, C.H.Beck, Praha 2006, m.č.446

Správnost rozhodnutí odvolací orgán přezkoumává pouze v rozsahu námitek v odvolání uvedených; jinak jen tehdy, vyžaduje-li to veřejný zájem.

K novým skutečnostem a k návrhům na provedení nových důkazů, uvedeným v odvolání se přihlédne jen tehdy, jde-li o skutečnosti nebo důkazy které účastník nemohl uplatnit dříve.

Pokud jde o způsoby rozhodnutí, je rozhodnutí o odvolání vybudováno na **zásadě apelační**.

Proti rozhodnutí odvolacího orgánu se nelze dále odvolat. **Právní moci** nabývá oznámením odvolatelům.

Rozklad se jako řádný opravný prostředek podává proti rozhodnutí, které vydal ústřední správní úřad v prvním stupni. O rozkladu rozhoduje vedoucí ústředního správního úřadu na návrh rozkladové komise.

Ustanovení o rozhodnutí o rozkladu vychází ze znění § 87 správního řádu, který upravuje autoremeduru při řízení o odvolání. Současně však platí i ustanovení o rozhodování odvolacího orgánu, nevylučuje-li to povaha věci.

Rozklad nemá devolutivní účinek, rozhoduje vlastně též orgán, který vydal napadené rozhodnutí, proto jsou v něm kombinovány tyto dvě úpravy. Cílem je zachovat dvě instance pro účastníky i tehdy, rozhoduje-li ústřední správní úřad v první instanci.

Přezkumné řízení

Přezkumné řízení umožňuje zasáhnout do již pravomocného rozhodnutí a případně vést k jeho změně nebo zrušení s cílem napravit jeho *nezákonnost*.⁴³ Jde o dozorní nástroj v rukou správních orgánů, uplatňovaný z moci úřední podle instanční hierarchie. Není tedy mimořádným opravným prostředkem; účastníci, stejně jako kdokoli jiný, mohou pouze upozornit na nezákonná rozhodnutí podnětem.

Správní řád klade na ochranu práv nabytých v dobré víře značný důraz a staví zásadu právní jistoty účastníků řízení nad zásadu legality.⁴⁴ To se projevuje i v ustanovení § 94 odst. 4 správního řádu podle kterého, správní orgán přezkumné řízení zastaví, dojde-li k závěru, že ačkoli rozhodnutí bylo vydáno v rozporu s právním předpisem, byla by újma, která by jeho zrušením vznikla účastníkovi v zjevném nepoměru k újmě která by vznikla veřejnému zájmu.⁴⁵

Obnova řízení

Obnova řízení je mimořádným opravným prostředkem, který umožňuje překonat překážku rei iudicatae a znovu ve věci rozhodnout. Zákon pro obnovu řízení stanoví tyto podmínky:

⁴³ Hendrych D. a kol.: *Správní právo. Obecná část*, C.H.Beck, Praha 2006, m.č.462

⁴⁴ Mgr. Kolářová J.: *Vliv nového správního řádu na řízení o opravných prostředcích před Úřadem průmyslového vlastnictví*, *Průmyslové vlastnictví 11–12/2005*, str. 189

⁴⁵ samozřejmě, podmínkou je, že účastník práva nabyt v dobré víře

- rozhodnutí ve věci samé jímž bylo ukončeno řízení před správním orgánem musí být pravomocné
- obnovu řízení lze zahájit buď na návrh účastníka, nebo může obnovu řízení nařídit správní orgán
- musí být dán alespoň jeden z důvodů obnovy řízení
- nesmí být překročeny lhůty, které jsou hranicí, za níž převažuje zájem na zachování právní jistoty nad potřebou znovu ve věci rozhodnout

Obecně lze říci, že **důvody obnovy řízení** jsou reakcí na chybně zjištěný skutkový stav. Obnovit lze řízení pouze tehdy, jestliže:

- a) vyšli najevo neznámé skutečnosti nebo důkazy, které existovali v době původního řízení a které účastník jemuž jsou ke prospěchu, nemohl v původním řízení uplatnit, nebo se provedené důkazy ukázaly nepravdivými, nebo
- b) bylo zrušeno či změněno rozhodnutí, které bylo podkladem rozhodnutí vydaného v řízení, které má být obnoveno
- c) rozhodnutí bylo dosaženo trestním činem

Nové rozhodnutí podle ustanovení § 101

Ve veřejné správě je často žádoucí změnit již vydané rozhodnutí, nebo jej zrušit a nahradit novým; přitom běžné procesní nástroje k tomu nelze použít, nebo by jejich aplikace byla zbytečně zatěžující.⁴⁶

Například v odvolacím řízení v těchto případech nelze rozhodnout, protože odvolání nebylo podáno; nebo nejsou dány podmínky pro obnovu řízení, protože není naplněn ani jeden z důvodů pro povolení obnovy; a do úvahy nepřipadá ani přezkumné řízení, protože rozhodnutí bylo vydáno v souladu se zákonem. Podobné případy některé zvláštní zákony řeší např. klausulí *rebus sic stantibus*, ale jsou i jiné situace, vyžadující zvláštní postup. Pro některé z nich je určen institut tzv. **nového řízení a rozhodnutí**. Jeho přínosem je to, že řízení je co nejvíce zjednodušeno a může tedy proběhnout rychle. Lze jej zahájit na žádost i v případě, že původní řízení bylo zahájeno z moci úřední a naopak. Správní orgán může též využít podkladů původního rozhodnutí, včetně podkladů řízení odvolacího, pokud se konalo.

3.3.2.2 SOUDNÍ PŘEZKUM

Východiskem soudního přezkumu správních rozhodnutí je uskutečnění dělby státní moci, resp. rozlišení státních funkcí ve smyslu materiálním a ve smyslu formálním, dále odlišení práva veřejného od práva soukromého a též organizační oddělení soudnictví od správy.⁴⁷

⁴⁶ Hendrych D. a kol.: *Správní právo. Obecná část*, C.H.Beck, Praha 2006 m.č.457

⁴⁷ Hendrych D. a kol.: *Správní právo. Obecná část*, C.H.Beck, Praha 2006 m.č.629

Soudní přezkum správních rozhodnutí je v systému brzd a protivah jednou z brzd ze strany moci soudní vůči moci výkonné. Jde o **kontrolní mechanismus** soudnictví vůči orgánům státní správy. Přezkoumávání správních rozhodnutí je jednou ze základních činností správního soudnictví, jakožto zvláštního typu soudnictví. V různých státech se vytvořili různé systémy správního soudnictví.

Přesto, že **kořeny správního soudnictví** lze hledat již ve 13. století v Anglii, v českých zemích a vůbec, ve střední Evropě se zrodilo správní soudnictví teprve v druhé polovině 19. století, v souvislosti s nástupem ideologie politického liberalismu.⁴⁸

Podle čl. 36 odst. 2 Listiny základních práv a svobod se může každý, kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Toto ustanovení zavádí v České republice správní soudnictví. Konkrétní zřízení systému správního soudnictví je svěřeno zákonu. Listina přitom sama nestanoví, zda má být zřízeno správní soudnictví institucionální, tedy, zda vedle obecných soudů mají být zřízeny zvláštní správní soudy, nebo správní soudnictví funkční, tedy, že správní soudnictví bude vykonáváno soudy obecními.

S účinky od 1.1.2003 je součástí českého právního řádu zákon č. 150/2002 Sb., **soudní řád správní**, který položil základy reformovaného systému správního soudnictví. Spolu s tímto zákonem byla přijata i novela **občanského soudního řádu** provedená zákonem č. 151/2002 Sb., která do občanského soudního řádu zavedla novou úpravu občanského soudního řízení ve věcech, o nichž již bylo rozhodnuto jiným⁴⁹ orgánem. Touto novou úpravou dostala nový obsah část pátá OSŘ, která doposud pojednávala o správním soudnictví a po obsahové stránce byla nahrazena shora zmíněným soudním řádem správním.⁵⁰

Ve správním soudnictví správní soudy, jakožto soudy veřejného práva:

- a) poskytují ochranu **veřejným subjektivním právům** fyzických a právnických osob. Subjektivním právem je právní možnost subjektu chovat se určitým způsobem, tj. možnost vyjádřená a zaručená objektivním právem. Jde-li o subjektivní právo veřejné, je taková možnost vyjádřená a zaručená normami náležejícími do oblasti práva veřejného; na tomto místě je nutno zdůraznit, že pojmy *právní norma* a *právní předpis* nelze v žádném případě zaměňovat – obsahem právního předpisu jsou právní normy. Ve smyslu obecné zásady uvedené v předchozí větě před středníkem je nutno vykládat všechnu působnost správních soudů.
- b) rozhodují v **dalších věcech** v nichž tak stanoví SŘS; např. některé žaloby k ochraně veřejného zájmu (§ 66), kompetenční žaloba (§ 97 a n.) atd.⁵¹

⁴⁸ JUDr. Mazanec M.: *Správní soudnictví*, Linde, Praha 1996

⁴⁹ tj. jiným než soudem

⁵⁰ JUDr. Čermák K.: *Soudní přezkum rozhodnutí úřadu průmyslového vlastnictví*, *Právní rozhledy* 6/2003, str. 285

⁵¹ Hendrych D. a kol.: *Správní právo. Obecná část*, C.H.Beck, Praha 2006 m.č.641

3.4 Přezkoumávání správních rozhodnutí v oblasti průmyslových práv

3.4.1 Správní přezkum rozhodnutí v oblasti průmyslových práv – rozklad

Proti rozhodnutí Úřadu lze podle § 68 patentového zákona podat ve lhůtě jednoho měsíce od doručení rozklad.⁵² Výjimkou je pouze rozhodnutí o prominutí zmeškání lhůty podle ustanovení § 65 patentového zákona, proti němuž není možné rozklad jako opravný prostředek ve správním řízení před Úřadem použít. O rozkladu rozhoduje na základě návrhu rozkladové komise předseda Úřadu.

Na řízení o rozkladu se vztahují přiměřeně ustanovení o odvolacím řízení, upravená v § 81 až 93 správního řádu. Je nutné nezapomínat na to, že patentový zákon, tj. všechna v něm obsažená procesní ustanovení, působí ve vztahu ke správnímu řádu jako *lex specialis*. Princip subsidiarity správního řádu je zakotven v ustanovení § 63 patentového zákona, na jehož základě platí pro řízení před Úřadem obecné předpisy o správním řízení s odchylkami uvedenými v tomto zákoně. Výjimkou z použití správního řádu jsou dále ustanovení patentového zákona o přerušení řízení, o čestném prohlášení, o lhůtách pro rozhodnutí a o opatřeních proti nečinnosti.

Také lhůta jednoho měsíce, stanovená patentovým zákonem k podání rozkladu, je odchylkou od 15 denní lhůty obecně stanovené v § 83 správního řádu k podání rozkladu resp. odvolání. Podmínkou projednání rozkladu je kromě zaplacení správního poplatku, též složení kauce, která se v plné výši vrací, je-li podání rozkladu oprávněné.

Jak už bylo shora řečeno, podkladem pro vydání rozhodnutí o rozkladu je návrh odborné komise, která přezkoumá napadené rozhodnutí z hlediska úplnosti zjištění skutkového stavu a správnosti aplikace zákonných ustanovení. Komise je poradním orgánem a předseda Úřadu není jejím návrhem vázán. Účastníci jsou k řízení přizváni jen tehdy, vyžaduje-li to povaha věci. Napadené rozhodnutí může být změněno nebo zrušeno a věc vrácena příslušnému útvaru Úřadu, který rozhodoval v prvním stupni, k novému projednání a rozhodnutí. Prvoinstanční útvar je právním názorem uvedeným v rozhodnutí o rozkladu vázán a nemůže se od něho v dalším řízení odchýlit. Dojde-li předseda Úřadu k názoru, že rozklad není důvodný, napadené rozhodnutí potvrdí a rozklad zamítne.

Rozhodnutí o rozkladu, které se zasílá účastníkům řízení v písemném vyhotovení do vlastních rukou, musí obsahovat výrok, odůvodnění a poučení, že rozhodnutí je konečné. V odůvodnění Úřad uvádí skutečnosti, které byly podkladem pro vydání rozhodnutí a rovněž uvede úvahy, jimiž byl veden a předpisy použité pro rozhodnutí. V písemném vyhotovení musí být uvedeno, že ho vydal Úřad, dále datum vydání

⁵² Doc. JUDr. Ježek J. CSc.: *Opravné prostředky proti rozhodnutím správních orgánů ve věcech průmyslových práv*, Právní rozhledy 3/1998, str. 123

rozhodnutí a též jméno a příjmení účastníků řízení. Rozhodnutím o rozkladu musí být také opatřeno úředním razítkem a podepsáno s uvedením jména, příjmení a funkce oprávněné osoby. Lhůtou 30 dnů pro vydání rozhodnutí, kterou určuje v § 71 správní řád, není Úřad podle ustanovení § 63 patentového zákona vázán.

Se zřetelem na ustanovení § 21 zákona o užitných vzorech, použijí se na řízení o rozkladu týkající se užitného vzoru výše uvedená pravidla upravující opravné řízení, která se vztahují na vynálezy a průmyslové vzory. Obdobným principem analogie legis, upraveným v § 18 odst. 2 zákona o ochraně topografií polovodičových výrobků, se řídí i opravné řízení, jehož předmětem je projednání rozkladu vztahujícího se na tento předmět průmyslového vlastnictví.

Pokud má směřovat rozklad proti rozhodnutí Úřadu v řízení o ochranné známce, použijí se na tento opravný prostředek ustanovení zákona o ochranných známkách. Majitel ochranné známky je účastníkem řízení o výmazu ochranné známky na návrh nebo na žádost, v řízení o zápisu licenční smlouvy do rejstříku, převodu a přepisu majitele ochranné známky a zřízení zástavního práva k ochranné známce. Dále sem patří podání žádosti o úpravu ochranné známky a žádosti o prodloužení ochranné doby. Ve všech uvedených případech se při projednání rozkladu proti rozhodnutí Úřadu postupuje podle citovaného procesního ustanovení známkového zákona a podpůrně podle ustanovení správního řádu.

3.4.2 Soudní přezkum rozhodnutí v oblasti průmyslových práv

Soudní přezkum přichází v úvahu u pravomocných rozhodnutí o rozkladu, tj. v situacích, kdy byl vyčerpán řádný opravný prostředek proti rozhodnutí v prvním stupni a o věci rozhodl odvolací orgán Úřadu.

3.4.2.1 HISTORICKÝ VÝVOJ

Období první republiky - Patentový soud

Patentový soud s jurisdikcí na území českého teritoria existoval dle rakouského a pak československého práva od roku 1897. V Evropě vznikaly Patentové soudy v přímé závislosti na vzniku a rozvoji správního soudnictví – nejinak tomu bylo i v Rakousku. Tento patentový soud působil jako odvolací instance do konečných rozhodnutí zrušovacího oddělení patentového úřadu a v jeho kompetenci bylo zejména rozhodování o návrzích, aby patent byl odvolán, prohlášen za neplatný, odňat, prohlášen za závislý, o relativní neúčinnosti patentu a dále rozhodovat o určovacích návrzích a návrzích na udělení nucených licencí. Jak je patrné, patentový soud přezkoumával pouze správní rozhodnutí ve věcech patentových. Co se týkalo ostatních sporů, zejména porušování a osobování si patentu, patentový zákon odkazoval na tehdejší soudy obchodní. Patentový soud byl tak čistě správním soudem. Rozhodovací činnost Nejvyššího správního soudu první ČSR se přitom netýkala patentového soudu,

neboť ten nebyl považován za správní úřad a jeho rozhodnutí proto nemohl Nejvyšší správní soud přezkoumávat.

Je nutno, zmínit se v krátkosti o složení tohoto soudu. Funkce předsedy náležela prezidentovi Nejvyššího správního soudu. Dále se soud skládal z jednoho rady ministerstva obchodu, dvou radů Nejvyššího správního soudu a ze tří odborně technických členů. Nejednalo se tedy výlučně o juristy, nýbrž rozhodování se účastnili i osoby které měli vynikající odborně technické znalosti. Tyto tři odborně technické členy povolával případ od případu prezident patentového soudu ze seznamu ustanovených odborně technických členů. Po dobu výkonu jejich funkce se na členy patentového soudu vztahovala ústavní pravidla zaručující jejich ustanovení na trvalo, nepřeložitelnost, nesesaditelnost tj. zaručovalo se jim tím stejné postavení jako měli soudci jiných soudů.

Odvolání k patentovému soudu bylo možno podat jen proti rozhodnutím meritorním a konečným a to ve lhůtě 30 od doručení rozhodnutí patentového úřadu. Odvolání se podávali u patentového úřadu, který je poté předložil k projednání patentovému soudu. Spolu s odvoláním byly předkládány i veškeré důkazy, neboť nové provádění důkazů se v řízení před patentovým soudem nekonalo. Opožděná a jiným základním požadavkům nevyhovující odvolání zamítl již samotný patentový úřad ve svém zrušovacím oddělení. Proti tomuto zamítnutí bylo možné podat odpor přímo k patentovému soudu, který buď zahájil předběžné řízení nebo zamítnutí bez jednání potvrdil. Bylo-li odvolání podáno přímo soudu, stálý soudní referent ho podateli vrátil zpátky. Soudní referent vracel odvolání též, bylo-li stíženo určitými formálními vadami.

Patentový soud rozhodoval nadpoloviční většinou ve složení z šesti radů (jak bylo naznačeno výše) a předsedy. Pokud soud shledal podstatné porušení forem řízení před patentovým úřadem, vrátil věc zpátky patentovému úřadu a přikázal její nové projednání a rozhodnutí.

Patentový soud přetrval do zrušení Nejvyššího správního soudu v roce 1952.

Období před přijetím soudního řádu správního

Zákonem č. 519/1991 Sb., byl novelizován občanský soudní řád. Původně byl podle ustanovení § 246 odst. 2 OSŘ. k přezkoumání rozhodnutí bývalého Federálního úřadu pro vynálezy věcně příslušný Nejvyšší soud ČSFR. Po vzniku samostatné České republiky byla další novelou OSŘ pravomoc k přezkoumávání správních rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví svěřena Vrchnímu soudu v Praze. Obnovené správní soudnictví si v roce 1991 podrželo základní principy dřívější rakouské úpravy, tj. přezkoumávání pouze zákonnosti (a nikoliv věcné správnosti nebo účelnosti správních rozhodnutí), princip jednoinstančního řízení a zachovalo si i některé procesní zvláštnosti.⁵³

⁵³ Biskupová E.: *Průmyslové vlastnictví a soudní rozhodování, Průmyslové vlastnictví 9–10/2005, str. 137*

Co se týče vymezení okruhu rozhodnutí, jež podléhala soudnímu přezkoumání, byla novelou OSŘ přijata zásada že to jsou všechna rozhodnutí, jež nebyla tímto zvláštním zákonem vyloučena, tedy opačný přístup, než stanovil původně § 68 odst. 3 patentového zákona, který enumerativním výčtem určil rozhodnutí ÚPV o rozkladu pro které byla přípustná žádost o jejich přezkoumání soudem.

K důvodům upuštění od této právní úpravy patří především skutečnost, že ne všem osobám které mohli být na svých veřejných subjektivních právech dotčeny rozhodnutím správního orgánu bylo umožněno obrátit se na soud. Dalším významným nedostatkem byla nereformovatelnost vadného rozhodnutí správního soudu, což mělo za následek jednak nejednotnou judikaturu, ale především bylo v rozporu se základními požadavky právního státu. Co se už netýkalo přímo správních rozhodnutí, ale obecně veřejné správy byla absence ochrany před nezákonnými postupy či zásahy správních orgánů, které neměli formu rozhodnutí, ale mnohdy měli významné právní důsledky (např. vydání osvědčení). Dále se v předchozí právní úpravě vyskytoval nedostatek, který se však méně než oblasti průmyslových práv týkal zejména věci správního trestání a občanských práv a povinností – soud totiž mohl odstranit pouze rozhodnutí nezákonná, nikoli věcně nesprávná.

Za platnosti této procesní úpravy bylo kognici soudu podrobena okolo 200 rozhodnutí ÚPV. Většina sporů se týkala ochranných známek. Patentové věci však byly také předmětem několika soudních pří, avšak zde Vrchní soud v Praze stabilně judikoval, že řešení této otázky je typickou, ryze odbornou technickou otázkou. Není sporu o tom, že její vyřešení má právní důsledky pro žalobce, jinými slovy, že rozhodnutí předsedy Úřadu průmyslového vlastnictví postihuje žalobce v jeho právní sféře (v podnikatelské sféře však nikoli samo o sobě, ale toliko nepřímo). Přesto se žalobce v důsledku inkompetenčního ustanovení tehdejšího § 248 odst. 2 písm. g) OSŘ. nemůže domáhat přezkoumání zákonnosti takového rozhodnutí tímto procesním prostředkem, tedy žalobou proti rozhodnutí správního orgánu.

Nadto, Ústavní soud ve svých dřívějších rozhodnutích dospěl k závěru, že za odepření spravedlnosti nelze považovat postup, když soud, který je podle zákona povinen za všech okolností zkoumat, jsou-li splněny podmínky řízení, dojde k závěru, že tomu tak není.

3.4.2.2 REÁLNÉ MOŽNOSTI SOUDNÍHO PŘEZKUMU

Na výše zmíněné problematické skutečnosti předchozí právní úpravy navazuje problém obecnějšího charakteru, který přetrvává dodnes a to, že obecný soud může jen obtížně posoudit všechny odborně technické aspekty přezkoumávaných rozhodnutí Úřadu. Kvalifikace soudců zcela pochopitelně neodpovídá tomu, aby byli schopni

správně posoudit sporné otázky týkající se technické stránky předmětů práv k průmyslovému vlastnictví. Technické vzdělání v příslušném oboru je pro správné posouzení těchto otázek ve většině případů nezbytné. Tomu odpovídá jak předchozí tak současná právní úprava správního soudnictví – § 248 odst. 2 písm. g) OSŘ do 31.12.2002 resp. § 70 písm. d) SŘS. Toto ustanovení postihuje především majitele patentů kdy například v řízení určovacím Úřad na žádost toho, kdo osvědčí právní zájem, určí, zda předmět v žádosti popsany spadá do rozsahu ochrany určitého patentu na vynález.

O tom, že se nejedná o problém marginální svědčí i skutečnost, že Úřad se vždy přimlouval za zřízení patentového soudu jako nestranného správního tribunálu, který by však nebyl zařazen do soustavy orgánů justice, ale spíše orgánů správních.⁵³ Odůvodněnost tohoto řešení Úřad spatřuje zejména v tom, že u soudu jako orgánu justičního je v současnosti připuštěn tzv. laický prvek jen jako soudci z lidu, tj. lidí, u nichž je k výkonu této činnosti předpokladem jen občanská a mravní bezúhonnost. Pro činnost patentového soudu je condicio sine qua non účast soudců s odbornými technickými znalostmi.

Okruh osob zabývajících se patentovým právem není nekonečný a není ani snadno odměnitelný. Tyto osoby rovněž mají omezený okruh možností profesně se uplatnit. Otázkou tedy zůstává jak zajisti jejich nezávislost.

Parlament České republiky se v oblasti přezkumu rozhodnutí správních orgánů přiklonil k variantě, podle níž má být správní soudnictví vykonáváno v působnosti obecných soudů a Nejvyššího správního soudu. Vybrána byla varianta, která nejvíce odpovídala platné ústavní úpravě soudní soustavy.⁵³

Pro případ **zřízení speciálního tribunálu** (jakkoli by byl pojmenován; třeba i patentový soud) pro věci průmyslového vlastnictví je zejména u technických řešení svěřeni takového přezkoumávání rozhodnutí Úřadu do působnosti tribunálu **odůvodněno vyšší kvalifikací odborníků**, jimiž by disponoval v porovnání se soudem. Rovněž lze souhlasit s argumenty spočívajícími v tom, že je smysluplné *odlehčit soudy* od rozhodování ve věcech, které jsou svou povahou bližší k rozhodování v rámci exekutivy a dále, že naopak *smysluplné není, aby soud de facto suploval Úřad* a prováděl veškerá dokazování a rozhodování zcela znovu jak by tomu bylo, kdyby se přezkum rozhodnutí Úřadu řídil částí pátou OSŘ. V těchto případech by totiž byl smysl rozhodovací činnosti Úřadu v oblastech podléhajících takovému soudnímu přezkumu zcela popřen.⁵⁴

⁵⁴ PRAVNIRADCE.IHNED.CZ - viz Seznam použité literatury

Navíc v zájmu zachování právní jistoty a jednotné soudní judikatury není zrovna ideální, aby věci průmyslového vlastnictví byly rozhodovány na úrovni okresních soudů. Svěření soudního přezkumu správních rozhodnutí Úřadu do kompetence okresních soudů se, vzhledem k specifikům průmyslověprávní problematiky a rovněž k § 9 odst. 3 písm. o) OSŘ, jeví jako krok zpět a v podstatě jde o popření smyslu nové právní úpravy podle soudního řádu správního.

Dlouhodobá snaha o zavedení zvláštního správního soudnictví, které by v důsledku svého zakotvení v rámci justice jako celku a v důsledku vhodného personálního obsazení (právní i techničtí členové senátu) nejlépe garantovalo soudní ochranu průmyslových práv, zatím novodobě nedopadla na úrodnou půdu. Přitom, jak již bylo naznačeno, myšlenka i realizace zvláštního patentového soudu je v historii českého právního prostředí celkem známou záležitostí.

3.4.2.3 VĚCNÁ PŘÍSLUŠNOST VE SPRÁVNÉM SOUDNICTVÍ

S již zmíněnou novou právní úpravou správního soudnictví, účinnou od 1. ledna 2003, se nejprve zdálo, že je situace celkem jasná, neboť podle § 132 soudního řádu správního platí, že nestanoví-li tento zákon jinak, věci správního soudnictví, v nichž nebylo rozhodnuto do dne účinnosti tohoto zákona a v nichž byla dána věcná příslušnost k řízení vrchním soudům⁵⁵ nebo Nejvyššímu soudu ČR, převezme a dokončí Nejvyšší správní soud.⁵⁴

Dalo se tedy aspoň teoreticky očekávat, že jakkoliv přechodné ustanovení § 132 pouze legislativně technicky řeší, co se má stát s nedokončenými věcmi po nabytí účinnosti nové právní úpravy, budou i nové věci, které napadnou po 1. lednu 2003, rozhodovány Nejvyšším správním soudem, popř. Městským soudem v Praze v první instanci.

Nejvyšší správní soud, resp. Městský soud v Praze však začaly rozhodování těchto věcí odmítat s tím, že nejsou k soudnímu přezkumu pravomocných rozhodnutí Úřadu věcně příslušné.⁵⁴

Jednotná argumentace týkající se důvodů odmítnutí přezkoumat ve správním soudnictví rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví se opírala o stanovisko, „...že práva z průmyslového vlastnictví, představují tzv. jinou majetkovou hodnotu, která je způsobilá být předmětem občanskoprávních vztahů. Na základě této premisy lze učinit závěr, že vztahy upravené právem průmyslového vlastnictví tvoří specifickou oblast občanskoprávních vztahů; na

⁵⁵ a to jsou právě věci průmyslového vlastnictví

*soukromoprávním charakteru průmyslových práv nic nemění ani skutečnost, že pro průmyslové vlastnictví je typické prolínání veřejnoprávních aspektů, když nakládání s nimi je podřízeno předpisům veřejného práva a navíc jsou chráněny nejen prostředky práva soukromého ale i práva veřejného“.*⁵³

Z jiného pohledu, lze v krátkosti shrnout, že v odůvodnění svých usnesení správní soudy obvykle shledaly, že oblast průmyslového vlastnictví náleží do oblasti práva občanského, protože např. ochranná známka či patent je jinou majetkovou hodnotou ve smyslu § 118 občanského zákoníku (což nepochybně je), a proto věc spadá pod soudní přezkum ve smyslu § 244 a n. OSŘ, které mimo jiné stanoví, že rozhodl-li orgán moci výkonné podle zvláštního zákona o sporu nebo o jiné právní věci, která vyplývá z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů (§ 7 odst. 1 OSŘ), a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení.⁵⁴

Jak Nejvyšší správní soud, tak ve vybraných případech i Městský soud v Praze judikovaly, že o věcech, v nichž Úřad průmyslového vlastnictví rozhodl jako „jiný orgán“ může v případech, že účastník takového správního řízení není ztotožněn s nálezem ústředního orgánu státní správy, rozhodnout opětovně obvodní resp. okresní soud.

Žalobci, kteří se ztotožnili s tímto právním názorem Nejvyššího správního soudu, pak podávali žaloby u soudů obecných. Např. ve věci ochranné známky „I“ se Úřad vyjadřoval ke 4 různým soudům, žalobce v průběh řízení měnil několikrát petit, od rozhodnutí Úřadu se zrušuje až po ochranná známka zasahuje do pověsti firmy a pod. Jako účastník řízení v celém tomto sporu byl označen Úřad, a to přesto, že podle § 250a OSŘ jsou účastníky tytéž osoby, které byly účastníky řízení před Úřadem; v jiných sporech byl Úřad označen jako vedlejší účastník na straně toho, proti němuž žaloba směřovala, někdy správně žalovali jen dalšího účastníka správního řízení; v tomto případě bylo vždy jen na soudu, u něhož byla žaloba podána, zda se Úřadu zeptal na jeho stanovisko.⁵⁵

Myslím, že je zřejmé, že přezkum těchto správních rozhodnutí patří do kompetence nově konstituovaného systému správních soudů ve smyslu zejména § 2 a § 4 odst. 1 písm. a) SŘS.

Základním argumentem je *povaha rozhodnutí* Úřadu o rozkladu, které je nutné jednoznačně považovat za **rozhodnutí orgánu veřejné správy**, a dále zejména *povaha právního vztahu*, o který ve správním řízení před Úřadem jde. Pravomocné

rozhodnutí Úřadu může být⁵⁶ přezkoumáno v plné jurisdikci soudem, avšak nyní v rámci specializovaných senátů správního soudnictví⁵⁷, nikoliv soudnictví obecného.⁵⁴

Ustanovení § 244 a n. OSŘ lze aplikovat pouze v případech, kdy správní orgán rozhodl o sporu nebo o jiné právní věci, která vyplývá z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů. Lze mít za to, že tato legální podmínka v případě rozhodnutí Úřadu ve věcech, týkajících se předmětů průmyslového vlastnictví, není dána.

Zvláštní zákony na ochranu průmyslového vlastnictví totiž nevzbuzují, vzhledem k jednoznačné dikci konkrétních příslušných ustanovení, pochyb o tom, že právo k jednotlivým předmětům průmyslového vlastnictví vzniká zápisem do příslušného rejstříku jako výsledek správního řízení. Vzhledem k tomu, že o udělení práva rozhoduje výlučně Úřad jako orgán veřejné moci, lze říci, že **nárok na zápis toho kterého předmětu průmyslového vlastnictví do rejstříku je veřejnoprávním nárokem vůči státu** a jde tedy zejména ve smyslu mocenské teorie o vztah veřejnoprávní. Podstatou tohoto veřejného subjektivního práva je, že při splnění zákonných podmínek má přihlašovatel právní nárok na to, aby mu stát udělil a svým způsobem garantoval konkrétní výlučné právo – privilegium.

Právo přihlašovatele podle platné právní úpravy tak naplňuje legální znaky pojmu *veřejné subjektivní právo* ve smyslu § 2 soudního řádu správního. Jde zde o veřejnoprávní nárok vůči státu, který je představován Úřadem a o rovném postavení účastníků tak nemůže být v přihlašovacím řízení (ale i vůbec ve správním řízení před Úřadem) ani řeči. V této fázi řízení tu nejde o žádné "vztahy" z průmyslového vlastnictví, nýbrž o úřední průzkum splnění zákonných podmínek pro zápis toho kterého předmětu do příslušného rejstříku.

Výsledkem průzkumu je konstituování konkrétního předmětu průmyslového vlastnictví jako předmětu, který pak může být dále užíván, převáděn apod. v rámci jiných právních vztahů, zejména soukromoprávních.

Typicky například u *ochranných známek* se lze v průběhu "života" známky setkat s argumenty, že určitá řízení před Úřadem mají povahu soukromoprávní, neboť zde vystupují nejméně dvě strany s protichůdnými zájmy na výsledku správního řízení. Jakkoliv se může z tohoto úhlu pohledu zdát, že *právo na ochrannou známku je* - v důsledku případných sporů mezi soukromými subjekty v rámci např. námitkového

⁵⁶ s přihlédnutím k čl. 36 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

⁵⁷ příslušných krajských soudů, resp. Městského soudu v Praze či Nejvyššího správního soudu

řízení, popř. řízení o výmazu - *soukromoprávní povahy, nelze vzhledem k výše uvedenému tento závěr učinit.*

Na tomto místě je vhodné připomenout i náleží Ústavního soudu (publikovaný pod č. 5/2001 Sb.), podle něhož "ani rovnost postavení účastníků soukromoprávního vztahu nevyklučuje vrchnostenský zásah státu". To je právě typické u námitkového či výmazového řízení u ochranných známek.

Konečný verdikt v těchto správních sporech, resp. sporech, které pouze probíhají jako součást jednoho správního řízení o zápisu ochranné známky, má vždy Úřad jako správní orgán, který rozhoduje o udělení, či neudělení práva a vystupuje v případném následném soudním sporu jako žalovaný. Udělení či neudělení práva je **ve veřejném zájmu**, který lze vidět v základní funkci ochranné známky, tj. rozlišení výrobků či služeb jednotlivých podnikatelských subjektů na trhu. Je totiž v zájmu státu regulovat rovnost konkurence a ochranu spotřebitele, který nemá být vystaven spekulativním označením výrobků či služeb a Úřad v rámci své zákonné kompetence realizuje tuto povinnost.

Podíváme-li se např. na důvody, z nichž lze zrušit patent, mají tyto rozhodně **povahu veřejnoprávní**, neboť opět spočívají zejména v tom, že se dodatečně ve zrušovacím řízení zjistí, že patent nespĺňoval zákonné podmínky pro jeho udělení, tj. pro udělení monopolu konkrétnímu technickému řešení. Zejména jde o nesplnění podmínek patentovatelnosti (světová novost, vynálezecký krok, průmyslová využitelnost) či případ, kdy vynález není popsán tak jasně a úplně, aby jej mohl odborník uskutečnit.

Lze tedy shrnout, že teprve, je-li poskytnuta úředním výrokem ochrana určitému předmětu průmyslového vlastnictví, nastupuje převážně soukromoprávní, i když není vyloučena ani veřejnoprávní ochrana tohoto předmětu před zásahy třetích osob. Stejně tak zrušením této ochrany třetí osoby již nejsou povinny respektovat výlučná práva vlastníka.

Z hlediska právní teorie je rozdíl mezi charakterem vztahu ve správním řízení před Úřadem⁵⁸, kde je výsledkem pravomocné rozhodnutí a soukromoprávními vztahy, které vznikají následně mezi subjekty soukromého práva např. v rámci jejich obchodních vztahů, zejména při převodech či uzavírání licenční smluv k předmětům průmyslového vlastnictví apod.

⁵⁸ vztah účastník řízení versus Úřad

Další praktickou argumentaci ve prospěch přezkumu pravomocných rozhodnutí Úřadu správními soudy lze najít *v platné právní úpravě*. Vzhledem k rozdílně stanovenému okruhu účastníků podle platné části páté občanského soudního řádu oproti účastenství při přezkumu správním soudem, nelze možnost přezkoumávání pravomocných rozhodnutí Úřadu soudem v občanskoprávním řízení přijmout i proto, že by docházelo k nepřipustnému **zásahu moci soudní do moci výkonné**.

Tento zásah spočívá zejména v tom, že **pouze Úřad je ze zákona oprávněn udělit na základě správního řízení právo ke konkrétnímu předmětu průmyslového vlastnictví**.⁵⁹ Podle ustanovení § 250a OSŘ navíc **Úřad není účastníkem řízení** a není proto pasivně legitimován. Z tohoto důvodu musí soud řízení o takové žalobě podle § 104 odst. 1 OSŘ zastavit.⁵⁴

⁵⁹ viz § 250j odst. 2 v části páté občanského soudního řádu => *rozsudek soudu nahrazuje rozhodnutí správního orgánu* - tj. svým konstitutivním rozhodnutím by soud zakládal právo ke konkrétnímu předmětu průmyslového vlastnictví

4 Závěr

Jak je patrné, na věc existují dva protichůdné názory, každý podložen více či méně přesvědčivými argumenty. Problematiku nevyjasnil ani postoj Ústavního soudu, který se vyjádřil, že by překračoval svoji kompetenci, pokud by si osvojoval rozhodovat o rozdělení agendy správného soudnictví podle veřejnoprávní a soukromoprávní povahy vztahů.⁵³

Průlom do celé věci přineslo první rozhodnutí zvláštního senátu zřízeného podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, čj. 93/2003 Sb. (publikované v Průmyslovém vlastnictví č. 7–8–/2004, str. 141 a násl.), které určilo, že příslušným vydat rozhodnutí o žalobě proti rozhodnutí předsedy Úřadu průmyslového vlastnictví ve věci výmazu ochranné známky je soud ve správním soudnictví. Později byla stejná kompetence určena i při zápisu ochranné známky, potažmo v námitkovém řízení. Ve věcech ochrany technických tvůrčích řešení vydal kompetenční senát rozhodnutí konf. 97/2003, v němž určil že *nejen výmaz ale i zápis, a to jak užitečných vzorů tak i patentů je výlučně aktem veřejné moci, kterým se rozhodně neupravuje právní vztah mezi subjekty stojícími v rovném postavení. Předmětem řízení o registraci takový vztah není, jeho předmětem je toliko vztah mezi přihlašovatelem, který o zápis do veřejného rejstříku žádá (resp. majitelem užitého vzoru) a Úřadem, který o zápisu (výmazu) rozhoduje. Stát reprezentovaný Úřadem průmyslového vlastnictví tu tedy stojí v postavení vertikálním, na jedné straně je tu nositel veřejného oprávnění a na straně druhé je tu adresát veřejnoprávního působení. V oblasti ochranných známek ani v oblasti průmyslových vzorů však v současnosti již tento problém nadále nemůže vzniknout, neboť např. v současnosti platný zákon o ochranných známkách v § 45 stanoví, že proti pravomocnému rozhodnutí Úřadu je přípustná žaloba proti rozhodnutí podle zvláštního právního předpisu (s odkazem na soudní řád správní) a analogická úprava je i v § 47 zákona o průmyslových vzorech.*

V současnosti téměř všechna rozhodnutí Úřadu podléhají přezkumu ve správním soudnictví. Výjimku tvoří rozhodnutí, která jsou z přezkumu vyňata ustanovením § 70 soudního řádu správního jako úkony správního orgánu, jejichž vydání závisí výlučně na posouzení zdravotního stavu osob nebo technického stavu věcí, pokud sama o sobě neznamenají právní překážku výkonu povolání, zaměstnání nebo podnikatelské, popřípadě jiné hospodářské činnosti.

V samotném závěru této práce, bych rád ještě uvedl jeden argument pro přezkum v režimu soudního řádu správního, kterého váhu spatřuji v tom, že vychází z ústavní dělby moci⁶⁰ a opačný postup by znamenal nežádoucí zásah moci soudní do moci výkonné:

Zatímco v řízení podle soudního řádu správního jde o skutečný *soudní přezkum* pravomocných správních rozhodnutí s tím, že soud rozhodnutí Úřadu (který zde je v pozici žalovaného) může **pouze zrušit**⁶¹ nebo zamítnout žalobu, není-li důvodná, v *občanskoprávním řízení* podle části páté občanského soudního řádu jde o zcela nové (opětovné) **projednání téže věci**, která již byla správním orgánem rozhodnuta. Jakkoliv tedy platí, že rozsudek soudu zde nahrazuje rozhodnutí správního orgánu v takovém rozsahu, v jakém je rozsudkem soudu dotčeno, soud nemůže předchozí pravomocné správní rozhodnutí zrušit.⁵⁴

Vezmeme-li jako konkrétní příklad zápis ochranné známky do rejstříku, tak by na základě verdiktu civilního soudu, kterým se ochranná známka zapisuje do rejstříku, vznikla situace, s níž právní řád nepočítá, neboť ochrannou známku může podle známkového zákona zapsat pouze Úřad. Bylo by proto logičtější žalovat v rámci správního soudnictví s tím, že návrh výroku rozsudku podle § 71 odst. 1 písm. f) SŘS bude požadovat zrušení rozhodnutí Úřadu. Úřad je pak právním názorem soudu podle § 78 odst. 5 SŘS vázán a rozhodne opětovně o zápisu známky, avšak v rámci své zákonné pravomoci.

⁶⁰ nikoli tedy z rozdělení veškerého práva na soukromé a veřejné

⁶¹ pro nezákonnost nebo vady řízení

5 Seznam použité literatury

- Knappová M., Švestka J. a kol.: Občanské právo hmotné, Svazek I., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002
- Knappová M., Švestka J. a kol.: Občanské právo hmotné, Svazek III., 3. aktualizované vydání, ASPI, Praha 2002
- Hendrych D. a kol.: Správní právo. Obecná část, C.H.Beck, Praha 2006
- JUDr. Mazanec M.: Správní soudnictví, Linde, Praha 1996
- JUDr. Slováková Z., PhD.: Průmyslové vlastnictví, Nakladatelství Orac, Praha 2003
- JUDr. Dobřichovský T.: Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví, Linde, 2004
- Telec I.: Tvůrčí práva duševního vlastnictví, Nakladatelství Doplněk, Brno 1994
- Telec I.: Přehled práva duševního vlastnictví, Nakladatelství Doplněk, Brno 2006
- Schelleová I.: Patentová zástupci, Eurolex Bohemia 2004
- Doc. JUDr. Ježek J. CSc.: Opravné prostředky proti rozhodnutím správních orgánů ve věcech průmyslových práv, Právní rozhledy 3/1998, str. 123
- JUDr. Čermák K.: Soudní přezkum rozhodnutí úřadu průmyslového vlastnictví, Právní rozhledy 6/2003, str. 285
- Biskupová E.: Průmyslové vlastnictví a soudní rozhodování, Průmyslové vlastnictví 9–10/2005, str. 137
- Mgr. Kolářová J.: Vliv nového správního řádu na řízení o opravných prostředcích před Úřadem průmyslového vlastnictví, Průmyslové vlastnictví 11–12/2005, str. 189
- http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077470-13749630-F00000_d-soudni-prezkum-rozhodnuti-uradu-prumysloveho-vlastnictvi – Soudní přezkum rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví (PRAVNIRADCE.IHNED.CZ - Správní právo)